

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА**

Факультет педагогіки, психології та соціальної роботи

Кафедра музики

**ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ
МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ДО МУЗИЧНО-ІНСТРУМЕНТАЛЬНОЇ
ВИКОНАВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

Кваліфікаційна робота

Рівень вищої освіти – другий (магістерський)

Виконав:

студент 2 курсу, 606 групи
спеціальності 014 Середня освіта
(Музичне мистецтво)

Конєв Олександр Адольфович

Керівник:

кандидат психологічних наук,
доцент **Бойчук І.І.**

*До захисту допущено
на засіданні кафедри
протокол № _____ від _____ 2023 р.
Зав. кафедрою _____ доцент Лісовий В.А.*

Чернівці – 2023

АНОТАЦІЯ

Конєв О. А. Формування готовності майбутнього вчителя музичного мистецтва до музично-інструментальної виконавської діяльності – Рукопис. Магістерська робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності 014 Середня освіта (Музичне мистецтво). – Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича. – Чернівці, 2023. – 99 с.

На сучасному етапі розвитку мистецької освіти майбутньому фахівцю варто глибоко та серйозно освоїти великий обсяг знань з теорії і практики, володіти методикою музичного виховання та вміти правильно й доступно викладати свої думки, а також володіти яскравими вокальними даними і мати хороші інструментально-виконавські та хормейстерські навички. Сучасний учитель музичного мистецтва є універсальною професією, знання, навички і вміння повинні охоплювати найрізноманітніші напрямки.

Для вчителя музичного мистецтва головною метою є не тільки власне виконання музичних творів на високому рівні, але і професійні вміння формувати виконавську культуру учнів під час різноманітної музичної діяльності, зокрема виконавської.

Визначено, що участь у виконавській музичній діяльності сприяє формуванню професійної майстерності студентів, адаптації до майбутньої концертної діяльності, артистизму, формує творчу активність і самостійність у навчанні, зацікавленість щодо музично-професійної діяльності, підвищує мотивацію до занять, забезпечує формування практичних умінь та навичок і закріплення теоретичних знань.

Ключові слова: готовність, вчитель музичного мистецтва, музично-інструментальна виконавська діяльність, професійна майстерність.

ABSTRACT

Konev O. A. Formation of readiness of the future music teacher for musical-instrumental performing activities - Manuscript. Master's thesis for obtaining a master's degree in the specialty 014 Secondary education (Musical art). - Chernivtsi National University named after Yury Fedkovich. – Chernivtsi, 2023. – 99 p.

At the current stage of the development of art education, the future specialist should deeply and seriously master a large amount of knowledge in theory and practice, master the methodology of musical education and be able to express his thoughts correctly and accessible, as well as possess vivid vocal data and have good instrumental and performing and choirmaster skills.

A modern music teacher is a universal profession, knowledge, skills and abilities must cover a wide variety of areas.

For a music teacher, the main goal is not only the actual performance of musical works at a high level, but also professional skills to form the performance culture of students during various musical activities, in particular performance. It was determined that participation in performing musical activities contributes to the formation of students' professional skills, adaptation to future concert activities, artistry, forms creative activity and independence in learning, interest in musical and professional activities, increases motivation for classes, ensures the formation of practical skills and skills and consolidation theoretical knowledge.

Key words: readiness, music teacher, musical-instrumental performing activity, professional skill.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ДО ВИКОНАВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	7
1.1. Сутність та особливості формування готовності до виконавської діяльності майбутнього вчителя музичного мистецтва.....	7
1.2. Музично-виконавська діяльність як засіб саморозвитку та самореалізації майбутнього вчителя музичного мистецтва.....	16
1.3. Специфіка підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва до концертної виконавської діяльності.....	25
Висновки до розділу 1.....	33
РОЗДІЛ 2. ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ДО МУЗИЧНО- ІНСТРУМЕНТАЛЬНОЇ ВИКОНАВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	35
2.1. Компонентна структура готовності майбутнього вчителя музичного мистецтва до музично-інструментальної виконавської діяльності.....	35
2.2. Педагогічні умови формування готовності здобувачів до музично-інструментальної виконавської діяльності.....	45
2.3. Методичні рекомендації щодо формування готовності майбутнього вчителя музичного мистецтва до музично-інструментальної виконавської діяльності	52
Висновки до розділу 2.....	64
ВИСНОВКИ.....	68
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	70
ДОДАТКИ.....	78

ВСТУП

Актуальність дослідження. Учитель музичного мистецтва є універсальною професією, знання, навички і вміння, що здобуваються майбутніми фахівцями музичного мистецтва, які прагнуть успішно себе реалізуватися в цій галузі, вони повинні охоплювати найрізноманітніші напрямки. Майбутньому фахівцю варто глибоко та серйозно освоїти великий обсяг знань з теорії і практики, володіти методикою музичного виховання та вміти правильно й доступно викладати свої думки, а також володіти яскравими вокальними даними і мати хороші інструментально-виконавські та хормейстерські навички.

Виконання цих завдань багато в чому залежить від підготовки майбутніх вчителів музичного мистецтва до професійної педагогічної та музично-виконавської діяльності, яка є дуже важливим компонентом педагогічної діяльності педагога-музиканта. Для вчителя музичного мистецтва головною метою є не тільки власне виконання музичних творів на високому рівні, але і професійні вміння формувати виконавську культуру учнів під час різноманітної музичної діяльності, зокрема виконавської.

Тому одним із пріоритетних напрямків сучасної професійної підготовки майбутніх фахівців музичного мистецтва ми вважаємо формування готовності до музично-виконавської діяльності.

Стан висвітлення проблеми в сучасній науково-педагогічній літературі. Відомі науковці наголошують у своїх працях на багатовимірності професійної діяльності вчителя музичного мистецтва, єдності у професійній діяльності педагогічної та музично-творчої складових, які без сумніву закладено в основу підготовки майбутніх фахівців. На такі особливості вказують наукові дослідження відомих діячів музичної педагогіки – Д. Кабалевського, Л. Арчажнікової, О. Олексюк, А. Козир, Г. Падалки, О. Отич, О. Рудницької, О. Ростовського та інших вчених. У дослідженнях науковці визнають таку творчу природу музично-виконавської діяльності,

головною метою якої вони вважають глибинне проникнення в основний зміст художнього образу музичного твору.

Проблема готовності має широке висвітлення у психолого-педагогічній літературі. Аналізуючи дослідження вчених ми помітили увагу дослідників до вивчення проблеми формування готовності майбутнього вчителя музичного мистецтва до виконавської діяльності у таких науковців як О. Олексюк, Г. Падалка, О. Федій, О. Рудницька, Д. Юник, Т. Манро, Р. Гібсон, Д. Пол Шафера та інших.

Сучасні науковці досліджують різноманітні прояви музичної виконавської діяльності як виду творчості в освітньому процесі вищої школи. Отже, теоретичне та практичне значення наукових досліджень з питань підготовки до виконавської діяльності засвідчує, що проблема формування готовності до виконавської музично-інструментальної діяльності майбутніх учителів музичного мистецтва має місце у доповненні та з'ясування окремих питань.

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні та розробці педагогічних умов і методичних рекомендацій щодо формування готовності майбутнього вчителя музичного мистецтва до музично-інструментальної виконавської діяльності.

На основі мети, можна визначити ряд **завдань дослідження**:

- 1) проаналізувати наукову та методичну літературу з питань сутності та змісту формування готовності майбутніх учителів до музично-інструментальної виконавської діяльності;
- 2) обґрунтувати значення музично-виконавської діяльності як засобу саморозвитку та самореалізації майбутнього вчителя музичного мистецтва;
- 3) висвітлити проблеми підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва до концертно-виконавської діяльності;
- 4) визначити компонентну структуру готовності майбутнього вчителя музичного мистецтва до музично-інструментальної виконавської діяльності;

5) розкрити педагогічні умови формування готовності здобувачів до музично-інструментальної виконавської діяльності та запропонувати методичні рекомендації щодо формування готовності майбутнього вчителя музичного мистецтва до музично-інструментальної виконавської діяльності.

Об'єкт дослідження – процес виконавської підготовки майбутніх вчителів музичного мистецтва у вищому навчальному закладі.

Предметом дослідження є формування готовності майбутніх вчителів музичного мистецтва до музично-інструментальної виконавської діяльності

Для реалізації мети та досягнення поставлених завдань ми використали такі **методи дослідження**:

- теоретичні – для вивчення та аналізу наукової музично-педагогічної та методичної літератури з означеної проблематики, методи узагальнення у розкритті сутнісних характеристик досліджуваного феномену педагогічного явища та його закономірностей, функціонування й розвитку;

- емпіричні – здійснення спостереження за здобувачами під час освітнього процесу в початковому закладі та практичне дослідження педагогічних умов формування готовності майбутніх вчителів музичного мистецтва до виконавської діяльності.

Наукова новизна та теоретична значущість дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні науково-педагогічних та теоретико-методологічних особливостей формування готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до музично-інструментальної виконавської діяльності.

Практичне значення дослідження визначається його практичною спрямованістю на вдосконалення професійної підготовки майбутніх вчителів музичного мистецтва до виконавської діяльності. Результати дослідження можуть становити підґрунтя для оновлення змісту та методики викладання дисциплін музично-виконавського циклу та бути використані для підготовки майбутніх вчителів музичного мистецтва, як доповнення до змісту навчальних курсів з індивідуальних виконавських дисциплін – «Виконавська майстерність

з фаху», «Музично-інструментальна підготовка» та у позаурочній концертній діяльності учнів у закладах загальної середньої освіти.

Експериментальна база дослідження: дослідження проводилося на базі кафедри музики факультету педагогіки, психології та соціальної роботи ЧНУ імені Юрія Федьковича.

Апробація результатів наукового дослідження

Основні положення і результати наукового дослідження апробувалися під час роботи зі студентами кафедри музики Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича протягом 2022-2023 року; доповідалися на студентській конференції кафедри музики (15 квітня 2023 року) і увійшли до збірника матеріалів студентської науково-практичної конференції за 2022/2023 н.р., також результати доповідалися на X Всеукраїнському науково-практичному семінарі «Мистецька освітня галузь: методики, технології» на базі Педагогічного факультету кафедри музичного мистецтва Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського (25-28 квітня 2023 року) з отриманням сертифікату підвищення кваліфікації.

Публікації. Результати дослідження впроваджені через публікацію двох статей у збірниках наукових праць студентів.

Структура роботи. Дипломне дослідження складається із вступу, двох розділів, висновків до кожного розділу, загального висновку, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи – 98 сторінок.

РОЗДІЛ І.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ДО ВИКОНАВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1.1. Сутність та особливості формування готовності до виконавської діяльності майбутнього вчителя музичного мистецтва

Останнім часом у музично-педагогічній освіті склалася певна система підготовки вчителів музичного мистецтва для роботи у навчальних закладах загальної середньої освіти, яка відрізняється від підготовки виконавців музичного мистецтва. Це зумовлено цілями та різними завданнями майбутньої практичної діяльності відповідного профілю фахівців.

Якщо головною метою діяльності інструменталіста, вокаліста чи диригента є розкриття перед слухачами художнього змісту музичного твору, який виконується, то для учителя музичного мистецтва такою метою є не лише власне виконання музичних творів на високому рівні, але й вміння формувати виконавську мистецьку культуру учнів у процесі різноманітної музичної діяльності, зокрема виконавської. Тому одним із пріоритетних напрямків сучасної професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва ми вважаємо також формування їхньої готовності до виконавської діяльності.

Проблема готовності має широке висвітлення у психолого-педагогічній та мистецтвознавчій літературі. Зокрема про готовність як психологічний феномен ми знаходимо у дослідженнях В. Моляко [43], Д. Узнадзе [67], О. Прангішвілі [51.] та інші.

Дослідженню готовності майбутніх фахівців до різних видів педагогічної діяльності приділено увагу в працях Ю. Пелеха [48], Г. Костюка [37], В. Щербини [70.].

Готовність є підсумком цілеспрямованої підготовки фахівця, який забезпечує її ефективність у будь-якому виді музичної діяльності. Термін

«готовність» стає об'єктом дослідження серед науковців наприкінці 19 століття, які стверджують, про те, що в основі будь-якої діяльності лежить готовність людини до можливості її здійснення. Психолог О. Прангішвілі відзначає, що загальною психологічною особливістю діяльності є виникнення її на підставі готовності до певної форми реагування чи настанови, жодна установка не виникає з «пустого місця» [51, с.40].

Проаналізувавши науково-методичну літературу зазначимо, що перші фундаментальні дослідження готовності до діяльності, були здійснені Д. Узнадзе та колективом грузинських вчених-психологів. Вони вперше надали визначення поняттю «готовність суб'єкта до дії» та описали умови її виникнення. Результатом наукових досліджень вчених став висновок, що у випадку наявності будь-якої ситуації та потреби її задоволення у суб'єкта виникає такий специфічний стан, який можна характеризувати як готовність, як установку до здійснення певної діяльності, яка спрямована на задоволення його актуальної потреби [67.]

Визначення готовності в літературі мають широку розгалуженість цього поняття. Одні виокремлюють, що вона включає не лише професійні знання, уміння та навички, але й певні особистісні характерні риси, які забезпечують успішне виконання професійних функцій. Інші ж автори вказують на потенційні можливості готовності у забезпеченні мобілізації на включення у професійну діяльність внутрішніх умов для успішного професійного саморозвитку.

Також, в авторських визначеннях готовність виступає як результат професійної педагогічної підготовки і є умовою та регулятором успішної професійної діяльності. Не дивлячись на розбіжності у трактуванні даного поняття, основними й ключовими характеристиками готовності до педагогічної діяльності Т. Садова визначила такі як цілісність, інтегративність, стійкість, динамічність, полікомпонентність цього утворення.

Вона зазначає, що на сьогоднішній день у визначенні структурних компонентів готовності теж не існує єдиної думки [57].

Отже, характеризуючи поняття «готовність», зауважимо, що його розуміння залежить від таких основних теоретичних підходів, які взаємо доповнюють один одного.

Аналізуючи визначення поняття «виконавська діяльність», погодимося з думкою науковців, що специфічною ознакою виконавства є наявність художньої інтерпретації. Все це відобразилось на авторській дефініції визначення музичного виконавства. Автор зазначає як другорядну самостійну творчість, що звичайно полягає в процесі конкретизації продукту первинної художньої діяльності. [4]. Науковець обґрунтовує художньо-інтерпретаційну природу музичного виконавства і досліджує своєрідність художньої інтерпретації, спростовуючи її ототожнення з процесом виконання й кінцевим результатом виконавської діяльності музиканта.

Виконавство є повноцінним видом художньої творчості, поряд із діяльністю композитора, але має деякі відмінності, які зумовлені безпосередньо рівнем сформованості особистісних якостей музиканта, зокрема як виконавця, а також специфічними особливостями художньої творчої діяльності та суспільною значущістю і цінністю цього виду мистецтва.

Виходячи з того, що виконавська діяльність є процесом, а музичний твір сприймається аудиторією у процесі виконання, виділимо такі істотні риси:

- музичне виконавство здатне перетворювати твори в новий якісний стан реальних звучань чи дій;
- музичне виконання творів – це творчий процес, який спрямований на аудиторію;
- музичне виконавство у різних видах музичного мистецтва (вокальному, інструментальному, хоровому, оркестровому) має специфічні особливості, підпорядковуючись водночас загальним закономірностям

Отже, основою виконавської діяльності є усвідомлення та глибоке осягнення музичного твору, адекватне і натхненне його відтворення, тобто художнє відтворення засобами виконавської майстерності. Виконавець інтерпретуючи твір, постає сполучною ланкою між композитором та слухачем і творчий процес не зупиняється зі створенням музичного твору, він продовжується у виконавському відтворенні художнього образу.

За дослідженнями Л. Виготського, виконавська діяльність зумовлена переживанням чогось достатньо значного для індивіда і сприяє появі якісних нових змін психічних властивостей особистості і «якісним новоутворенням» [13, с.104]. Наявність такого мотиву надає особливого змісту музичній діяльності виконавця та відповідає його потребам, інтересам, якісним орієнтаціям. Як зазначає психолог О. Леонт'єв, будь-якої діяльності без мотиву не буває: невмотивована діяльність є діяльністю, яка не непозбавлена мотиву, а яка має об'єктивно й суб'єктивно прихований мотив [43].

Аналіз літератури з питання виконавської діяльності свідчить про те, що музично-виконавська діяльність вчителя музичного мистецтва – це багатофункціональний і багатоаспектний процес, в якому зосереджуються багато можливостей для вияву майбутнього фахівця власних творчих якостей та максимально розкривається індивідуальність, в якій проявляється набутий виконавський і естетичний досвід, асоціативні зв'язки. Музично - виконавська діяльність передбачає наявність певного мотиву, як і будь-яка інша діяльність, який відповідає потребам і надає їй змістовності, відповідає інтересам, естетичним ціннісним орієнтаціям виконавця-інтерпретатора.

Розглядаючи в науковій літературі дослідження фахівців про готовність майбутніх учителів музичного мистецтва до виконавської діяльності, зазначимо, що це достатньо складне і особистісне утворення, яке характеризується позитивною установкою майбутніх фахівців до виконавської діяльності, загальною та спеціальною компетентністю, виконавською культурою і виконавськими якостями. Вона є результатом певного концертно-

виконавського досвіду майбутніх вчителів музичного мистецтва, що ґрунтується на виконавській майстерності, техніці та виконавських уміннях та навичках.

Професійна підготовка майбутнього вчителя музичного мистецтва в якості кінцевого результату цього процесу передбачає професійну компетентність як дуже важливе новоутворення особистості, що інтегрує різні якості і саме властивості людини. Тому виникає необхідність формування готовності як до педагогічної так і до виконавської музичної діяльності.

Метою освітньо-професійної програми з підготовки майбутніх фахівців є забезпечення умов формування та розвитку загальних здібностей та фахових компетентностей для успішного здійснення професійної виконавської діяльності майбутніх учителів музичного мистецтва у закладах загальної середньої і позашкільної освіти, а також безперервного особистісно-професійного розвитку впродовж життя.

Майбутній вчитель музичного мистецтва повинен добре володіти вміннями творчої розробки, змістовного наповнення та оформлення позакласних і позашкільних музично-виховних заходів – лекцій-концертів, музичних бесід, конкурсів тощо.

Тому важливо під час формування готовності до музично-інструментальної виконавської діяльності майбутніх вчителів музичного мистецтва залучати їх до концертних виступів під час професійної підготовки, оскільки це ефективний засіб музичного, виконавського та педагогічного становлення майбутнього вчителя музичного мистецтва.

Головна відмінність професійної роботи майбутнього вчителя мистецтва полягає саме в тому, що його педагогічна діяльність поєднує як функції викладача, так і музиканта-виконавця. Лише таким чином, взаємодія виконавської музичної і педагогічної діяльності дозволяє нам забезпечити реалізацію виховної, освітньої, просвітницької та інших функцій музичного мистецтва [36].

Музично-виконавська діяльність вчителя передбачає глибоке осягнення змісту та вираження власного відношення до художніх образів у процесі публічної демонстрації творів, а також містить потужний потенціал творчого впливу на розвиток особистості, а реалізація якого залежить від її змісту, методичного забезпечення та способів організації [24]. Під час концертно-виконавської діяльності студента, реалізуються такі форми як конкурси, фестивалі, концертні виступи на різноманітних заходах де він не тільки виступає на сцені перед публікою, але й творчо самореалізується.

Іван Касілов зазначає про те, що спостерігається тенденція до значного посилення уваги на інструментальну музично-виконавську діяльність в умовах педагогічної освіти, а також визначення такої власної концепції інструментально-виконавської діяльності майбутнього учителя музичного мистецтва, яка б добре характеризувалася наявністю необхідних професійних знань, умінь та навичок, що спрямовані на професійне освоєння та опанування музичним інструментом, а також використанням його у процесі професійно-особистісної підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва, та організаційно-просвітницьких заходах з музичного мистецтва (концерти, конкурси, фестивалі, лекції-концерти, творчі вечори тощо [27]).

Музично-виконавська діяльність вчителя музичного мистецтва в закладах загальної середньої освіти не обмежується і проведенням одного лише заняття. Учитель нерідко є також організатором і звичайно виконавцем концертних програм у позаурочній та в позакласній виховній роботі з учнями.

Тому сучасний вчитель музичного мистецтва повинен добре володіти всім комплексом інструментальної підготовки і для цього в нього повинні бути добре сформовані такі спеціальні компетентності як уміння інтерпретації певного музичного твору, підбір акомпанементу, транспонування, добре читання нот з листа, здатність продемонструвати у процесі музичної діяльності хороші музично-виконавські навички, поєднання

інтерпретаційних, інструментально-виконавських, артистичних умінь та виконавської надійності.

1. Підготовка студентів до виконавської діяльності є поетапним процесом, який передбачає безумовно навчання гри на музичному інструменті, а також постійну концертно-виконавську діяльність студентів [5, с.27].

Формування готовності майбутнього вчителя музичного мистецтва до виконавської діяльності залежить безпосередньо від реалізації творчих проявів особистості в процесі професійної підготовки, від розвиненості творчих якостей особистості, через які відбувається процес становлення та розвиток художньої й творчої діяльності майбутніх фахівців.

2. Важливим завданням в професійній практичній підготовці майбутніх фахівців музичного мистецтва є формування успішної творчої самостійності, успіх якої можливий за умови цілісності й єдності професійної підготовки, тобто методів вивчення, пізнавальних і професійних систем знань, здатність до оцінки досягнень і самостійного освоєння матеріалу. Музично-виконавська концертна діяльність як певний вид творчої діяльності реалізується у таких формах як духовно-практичній – це формування художнього задуму і діяльнісно-практичній – втілення цього задуму в певних звуках, його обробці й виконанні музики [5].

Досліджуючи виконавську музичну діяльність, Л.І. Гаркуша висвітлює також різні форми самостійної роботи студентів у процесі як концертно-виконавської так і педагогічної практики, що безумовно сприяють формуванню його педагогічного досвіду. Основною метою під час навчання та концертно-виконавської роботи студентів є формування сценічного досвіду, музично-виконавських навичок і вмінь необхідних для плідної професійної педагогічної та художньо-просвітницької діяльності майбутнього вчителя музичного мистецтва. На думку вченого основними завданнями цієї роботи є:

- удосконалення, закріплення та поглиблення практичних виконавських навичок і вмінь, які набуті у процесі навчання;
- формування досвіду в організації музично-просвітницької роботи;
- розвиток здатності до самостійного мислення, аналітично-критично ставитися до власної професійної діяльності, виховувати почуття відповідальності [14].

Однією з умов досягнення успішності виконавської діяльності є вибір музичного репертуару і дотримання певних правил щодо складання концертно-виконавських програм. Крім того, дуже важливо для досягнення просвітницького успіху концертних виступів набувають такі важливі аспекти, як намагання встановити контакт зі слухацькою аудиторією та здатність до акцентування індивідуальної самобутності творчої особистості виконавця в єдності з його прагненням до досить глибокого проникнення і відтворення стильових ознак музики, а також її духовної суті; використання звукової творчої енергетики індивідуальності митця, потужності його особистісного художньо-вольового посилу; високий артистизм та опора на реакцію слухачів, що є стимулом сценічного натхнення [22].

Слушну думку висловлює Н.А. Калугіна, зауважуючи на тому, що система психолого-педагогічної підготовки вчителя музичного мистецтва повинна будуватися на основі наступних таких положень:

- міжособистісна взаємодія між педагогом і студентом має вибудовуватися на основі довіри до особистості, формування у майбутніх музикантів позитивного самоствалення до його можливостей, віри у власні сили;
- будь-яка діяльність (на лекціях, семінарах чи практичних заняттях, тренінгах) повинна опиратися на мотивацію діяльності, щоб особистісне керівництво та пізнання і самопізнання у студентів визначалося безпосередньо на основі сформованих смислів, рефлексивного усвідомлення значущості і важливості для себе;

- в основі професійної діяльності майбутнього фахівця слід визнавати вольову саморегуляцію, що є висхідною до самоврядування особистості; також саме локус контролю в цьому випадку знаходиться у свідомості особистості [5].

Щодо принципів готовності майбутнього вчителя музичного мистецтва до виконавської діяльності можемо віднести такі як:

- єдність художнього і технічного розвитку майбутнього вчителя;
- поступовість і послідовність в оволодінні виконавською майстерністю фахівця;
- особистісно зорієнтований підхід викладача до студента;
- креативність та творчий розвиток.

Щоб визначити рівень сформованості виконавської діяльності майбутнього вчителя музичного мистецтва, вченими виокремлюються такі показники як сформованість музично-виконавських навичок, уміння долати емоційний стрес, тобто хвилювання, вміння добре представити себе на сцені.

Емоційний стрес є зовнішнім впливом, тому незалежно від своїх різноманітних особливостей, викликає цілий комплекс негативних емоцій, що знижують можливості оперативної короткочасної пам'яті, чи прямо або побічно послаблюють загальний опір людського організму.

На думку науковиці Л.М. Котової [38], під час розігрування перед виступом на сцені, з метою надійного виконання музичних творів студентам потрібно:

- насамперед абсолютно відволікатися від зайвих думок про виступ на сцені;
- подумки швидко нівелювати негативну дію передбачених зовнішніх стресових чинників;
- встановити бажану силу діючої на той час мотивації;
- відтворити попередньо знайдений оптимальний емоційний стан як для кожного музичного твору, так і для всієї складеної програми;

- професійно нівелювати сприйняття проміжних отриманих результатів, а у випадку мимовільного його “зняття” – необхідно спрямовувати свою увагу тільки на вдало відтворену інформацію;
- важливо зберігати психофізіологічну напругу тільки в межах встановленого оптимізму;
- перед програванням визначеного арсеналу музичного матеріалу, не змінювати й не піддавати сумніву програму техніко-тактичних дій;
- необхідно без особливих вольових зусиль безупинно намагатися рухати думку за процесом гри на інструменті;
- варто захоплюватися мікро структурною побудовою мелодико-ритмічної лінії у гнучкому інтонаційно-фразовому розвитку мелодії;
- потрібно розіграватися без перевтоми виконавського апарату;
- на завершальній стадії розігрування музичних творів (перед виходом на сцену) максимально активізувати свої переживання емоційного образного змісту музики першого твору цілої концертної програми;
- власне “Я” варто виключити з об’єкту уваги [38].

Для формування готовності вчителів музичного мистецтва до виконавської діяльності М. Білецька [5] зазначає, що необхідно застосовувати такі методи:

- уявне “програвання” твору, без нот, цей метод розвиває музично-слухові уявлення, що стає опорою для осмислення конструкції та фразування музичного матеріалу;
- моделювання концертної ситуації, що звісно дозволяє регулювати процес адаптації до оптимального концертного стану, знайомство попереднє з концертним залом, його акустикою та базуючись на розвинених музично-виконавських уміннях, широті музичного кругозору спеціаліста, засобів музично-художньої виразності [5, с.49].

Таке створення моделі ситуації концертного виступу доцільне лише в умовах достатньої готовності музичної програми, в такому випадку виконання

програми здійснюється цілком та в повну її силу. Облік стресового фактору передбачає наявність такого стресора, де в ролі останнього можуть виступати просто люди, що знаходяться на репетиції, також диктофон, відповідна установка виконавця. Облік сценічності містить забезпечення відповідного і зовнішнього вигляду артиста та слухачів, а також виконання необхідних сценічних рухів музикантом-виконавцем [5, с.49].

Отже, можемо зауважити, що участь у концертних виступах – це показ кінцевого результату складної роботи над музичними творами (концертною програмою), метою якого є розкриття як музично-художнього задуму музичних творів так і виявлення загального музичного виконавського рівня та безпосередньо професійної підготовки студентів. Концертно-виконавська діяльність добре активізує у студентів творчий потенціал, сприяючи зростанню художньої творчої індивідуальності, підвищує якість виконавської попередньої підготовки, викликає приємне почуття радості від процесу навчання, розвиває і також збагачує емоційно-вольову та інтелектуальну сфери особистості, добре виховує артистичність та музичний смак.

1.2. Музично-виконавська діяльність як засіб саморозвитку та самореалізації майбутнього вчителя музичного мистецтва

З огляду на актуальні проблеми сучасної освіти, головним завданням педагогіки вищої школи є формування дуже важливих якостей особистості, таких як зосередження на самопізнанні, самовдосконаленні, саморозвитку та самоактуалізації і усвідомлення їх важливості для досягнення найвищих щаблів нашої професійної освіти.

Людина визнається найважливішою для нас цінністю суспільства, запорукою подальшого розквіту цивілізації. Професійна підготовка повинна бути зорієнтована на всебічний розвиток особистості, формування загальної культури та готовності нести велику відповідальність за результати своєї

діяльності. Проте лише на практиці переважають репродуктивні форми та методи навчання майбутніх сучасних вчителів музичного мистецтва, недостатньо використовуються різні методи розвитку творчих можливостей, стимуляції активності та самостійності до самореалізації майбутнього фахівця. Тому сьогодні дуже гостро постають питання вивчення, наукового обґрунтування і застосування в навчально-виховному процесі.

Сучасні наукові дослідження свідчать про те що, модель особистості майбутнього складається не лише з рівня набутих знань, умінь та навичок, що дозволяють повноцінно включитися в різноманітні сфери діяльності, але й рівня вихованості, який визначається системою світоглядних якостей, які створюють фундамент духовності особистості, її менталітету і ґрунтуються не тільки на практичних знаннях, але й на особистій орієнтованій діяльності, коріння якої сягає до усвідомлення цінності суб'єктивного досвіду людини.

Особистість майбутнього вчителя музичного мистецтва є єдиною реальною силою, за допомогою якої здійснюється розвиток музичного мистецтва й культури, тому головним завданням можна вважати формування її готовності до самопізнання, самовиховання та саморозвитку [25].

Оволодіння змістом освіти як засобом його розвитку, орієнтація на внутрішній світ людини є однією з провідних ідей сучасної психології та педагогіки. Вчені визнають, що передача соціального й культурного досвіду не може бути дуже корисною, ефективною поза активізацією смислової та особистісної сфери людини, тому в особистісно-зорієнтованій педагогіці вчитель музичного мистецтва є творцем своєї власної діяльності, що передбачає “включення” його особистісних індивідуальних функцій у навчальний процес, розвиток неповторно емоційного, суб'єктивного й особистісного ставлення до світу, до самого себе і своєї діяльності [55].

Існує тісний взаємозв'язок між активною гармонізацією розвитку людини і продуктивним рівнем вирішення завдань фахової музично-педагогічної і музично-виконавської виконавської діяльності, що є

передумовою її успішного здійснення, самореалізації у суспільстві, підвищення самооцінки та прагнення до подальшого самовдосконалення. Значення професійних знань, умінь, навичок не ставиться під сумнів, але наголошується на їх ролі як засобів та інструментів реалізації професійної спрямованості, вони доповнюються стратегіями творчої діяльності, а також вольовими якостями, забезпечуючи професійне та особистісне самовдосконалення [56].

Саморозвиток людини тісно пов'язаний із професійною та особистісною активністю індивіда, джерелом яких виступають потреба у вдосконаленні, творчій самореалізації, а основним завданням є потреба у здійсненні спрямованості на відкриття нових шляхів самоактуалізації як у професійному так і в особистому житті. Цьому сприяють механізми інтеграції знань, вмінь та навичок майбутнього фахівця у поєднанні з освітніми результатами.

Професіоналізм музично-виконавської діяльності - це не тільки високий рівень спеціальних знань, технічних умінь, але й індивідуальні й особистісні якості: комунікативна компетентність, прагнення до самовдосконалення, а також загальнокультурна компетентність, креативність, нестандартне критичне мислення, адаптивність.

Таким чином, розвиток майбутнього професіонала безпосередньо пов'язаний з формуванням та розвитком професіоналізму, а вирішальну роль якого відіграють внутрішні, суб'єктивні чинники особистості та зовнішні, об'єктивні фактори впливу.

До основних принципів професіоналізму можна віднести освіченість майбутнього вчителя музичного мистецтва, комунікативну компетентність та здатність до самовдосконалення. Необхідними чинниками для цього є досвід професійної діяльності (проходження виконавської й педагогічної практики), а також такі особистісні якості, як креативність, толерантність, рефлексивність, освіченість, багатий внутрішній світ, високий рівень духовного потенціалу [57].

За дослідженнями науковців, особистість людини є результатом самовиховання і саморозвитку. Потреба у самовдосконаленні виникає за основної умови ціннісного ставлення до власної діяльності і стимулює процес самостійного розвитку майбутнього педагога-виконавця, який включає такі компоненти, як рівень сформованості самооцінки, як самоаналіз, наявність художнього ідеалу, вміння займатися самоосвітою і активізується взаємодією зовнішніх та внутрішніх, особистісних факторів професійного становлення, які під час досягнень детермінуються різноманітними протиріччями.

Рушійною силою на початкових етапах професійного становлення майбутнього фахівця виступають протиріччя між зовнішніми та внутрішніми чинниками, а на наступних етапах – внутрішні протиріччя особистості спеціаліста, професіонала. Таким чином, самовираження майбутнього фахівця музичного мистецтва у власній професійній музично-виконавській діяльності є необхідною складовою його саморозвитку та репрезентує наявність особистісного обґрунтованого ставлення до майбутньої музично-педагогічної та виконавської діяльності [9].

Професійний саморозвиток майбутнього вчителя музичного мистецтва та виконавця вимагає активізації когнітивного компоненту, змісту його власного досвіду, творчого розкриття індивідуальних особливостей людини, виражених у результаті фахової професійної діяльності. Основою таких процесів виступає професійний досвід, а важливою умовою взаємодії компонентів є взаємопроникнення внутрішнього та зовнішнього «всесвітів», що утворюють одне цілісне. Таким критеріям відповідає творча робота музиканта над інтерпретацією змісту музичного твору, який він бажає відтворити.

Опираючись на наукові висновки вчених, зауважимо, що важливу роль у музично-педагогічній та виконавській діяльності виконують вроджені здібності та особистісні якості, але їх зазвичай потрібно розкрити, збагатити за допомогою професійного досвіду.

Варто мати також відповідні знання у фаховій галузі освіти, володіти вміннями та навичками, що набуваються у щоденній наполегливій праці. Разом з тим, будь який етап роботи музиканта вимагає власного бачення на поточні питання. Кожен звук має набути змісту у процесі музичного виконання, тому він повинен мати особистісний важливий смисл та містити частину живої душі музиканта.

Окрім цього, музичне мистецтво неможливе без досягнення творчого результату, який висвітлюється під час сценічного представлення твору. Робота над ним є дуже копіткою, довготривалою і вимагає творчих зусиль, фантазії, натхнення, адже особливістю музичного мистецтва є надзвичайно неосяжний світ образів, який втілений у звуках, що народжуються, існують та зникають у процесі власного становлення.

Музикант обирає шляхи творчості, досвід інших видів мистецтва, не припиняючи пошуків всіх можливих засобів розуміння та відтворення змісту нотного музичного тексту. Виконавець порівнює різноманітні варіанти інструментального виконання, намагаючись проникнути у найпотаємніші думки композиції, що їх занотував композитор у символічному вигляді. Таким чином, взаємодія з об'єктами зовнішнього світу, зокрема зі знаковими текстами, вимагає участі діяльнісно-поведінкового, когнітивного, та емоційного та особистісного компонентів: процес пізнання активізує внутрішній світ і творчий потенціал людини, її емоційний досвід та аналітичні здібності [10].

Індивідуально-творчий стиль фахової діяльності має нестереотипні принципи сприйняття зовнішніх обставин та впливів, прагнення оптимізувати, перетворити їх за допомогою оригінальних рішень, позитивного ставлення до професійної діяльності, стійка манера дій та готовність до постійного пошуку нового досвіду, а умовами його становлення є активність, емпатія, креативність, як особистісні якості майбутнього вчителя, що знаходять там практичну реалізацію у вирішенні проблемних завдань діяльності.

Індивідуальний неповторний стиль майбутнього фахівця виступає водночас і як умова формування активного творчого відношення до самої дійсності, і як потреба у здійсненні власного самовираження і прагнення до саморозвитку у професійній діяльності. Цей процес пов'язаний із повноцінним розкриттям особистості музиканта і супроводжується дуже активною позицією, яку займає індивід відносно музичної виконавської діяльності.

Внаслідок цього у складній структурі творчої особистості з'являються новоутворення: новітні смисли, мотиви, мета, оцінки, операції, стрижнем яких виступає естетична потреба. Саме це розуміється як установка на творчу діяльність виконавця. Таким чином, основними структурними компонентами готовності майбутнього вчителя музичного мистецтва до саморозвитку у професійній діяльності є когнітивний, тобто рівень загальнокультурних знань та предметних знань, що є засобами продуктивного здійснення музично-інтерпретаційної діяльності, та емоційно-особистісний, коли особистісне ставлення до повного процесу опанування образною сутністю музичних творів та діяльнісний і поведінковий, тобто озвучення особистісно-значущих інтерпретаційних версій твору [13].

Музично-виконавська діяльність є основою, і, в той же час, каталізатором професійного саморозвитку особистості. Тому критеріями професійного саморозвитку є саме проникнення у зміст музичного твору, комунікативна взаємодія та творче самовираження майбутнього вчителя музичного мистецтва, а показниками критерію проникнення у цілісний зміст музичного твору є музичний тезаурус, теоретичні знання, які необхідні для здійснення музичного аналізу та інтерпретації; технічна виконавська майстерність, практичні навички та вміння читати нотний текст; наявність інтересу до інтерпретації твору, потреба у самостійній роботі.

Показниками критерію комунікативної взаємодії є комплекс загальнокультурних знань, креативність музичного мислення; вміння вербалізувати музичні образи володіння інтонаційною мовою як засобом

художнього повідомлення; самооцінка як співучасника музичної комунікації, чутливість до сутності образів музичних творів.

Показниками критерію творчого самовираження особистості майбутнього вчителя музичного мистецтва виступають особистісні судження у здійсненні критичного аналізу, музична ерудованість; прояв самостійності в інтерпретації музичного твору; прагнення до самопізнання, потреба у самовиявленні.

Отже, професійний саморозвиток є процесом оволодіння новими професійними важливими знаннями, навичками та вміннями, а його витоками є потреба в особистісному та професійному самовдосконаленні, досягненні професіоналізму, творчій самореалізації, а підґрунтям здійснення є спрямованість на відкриття гарних нових шляхів самоактуалізації. Основою цього процесу є прагнення до професійного та особистісного росту, який відбувається у музичній інтерпретаційній діяльності. Безпосереднє сприйняття та відтворення музичної композиції, звільнене від певних установок та засвоєння шаблонних категорій, стає особистісно-значущою подією і саме за такої умови розпочинається самостійний, активний пошук інтерпретації музичного твору, що дозволяє розкрити власне бачення музиканта, усвідомити свої можливості та відчути саме творчий процес.

Розглядаючи поняття «самореалізація», звернемося до Великого тлумачного словника, де дається таке визначення цьому поняттю: «Самореалізація – реалізація свого творчого людського потенціалу» [6]. За науковими дослідженнями В. Демиденко, самореалізація – це є своєрідне за власною ініціативою втілення людиною своїх власних творчих можливостей у житті [74].

На думку сучасних вчених, самореалізація особистості – це є розкриття людської природи, а основним структурним компонентом саморозвитку, є постановка поставленої мети, оволодіння способами її досягнення та

реалізація задуманого. Вчений В. Демиденко [74], аналізуючи питання розвитку та становлення самореалізації виділяє такі основні етапи:

- усвідомлення людиною своєї власної сутності, своїх потенційних можливостей, обов'язків та прав, мотивів усвідомлення свого Я;
- визначення власної життєвої мети та програми дій її досягнення;
- побудова моделі діяльності;
- діяльність та самооцінка;
- порівняльна характеристика самооцінки та оцінка діяльності і свого статусу;
- формулювання висновків про перспективи свого Я;
- внесення коректив.

Зміст підготовки майбутніх вчителів музичного мистецтва повинен бути спрямований на формування у студентів таких компонентів самореалізації як самовизначення, тобто вироблення своєї позиції у житті, розуміння суспільних процесів, світогляду, уміння поставити завдання і відповідно діяти; самореалізація базується на питаннях утвердження себе як особистості, розвиток творчих здібностей, таких як: наукових, технічних, художніх; самореабілітації, що містить наявність можливостей захистити себе культурними засобами у несприятливому оточенні, встановити злагоду, відстояти свою позицію.

Самореалізація і саморозвиток активно сприяють самоосвіті, а саме необхідність в удосконаленні навчально-виховного процесу та зумовлює потребу у майбутніх викладачів постійно розширювати і поглиблювати професійні знання, навички та уміння, широко використовувати у практиці досягнення психолого-педагогічних і суміжних мистецьких предметів, передового сучасного досвіду [39].

Отже, засобами професійної самореалізації вчителя музичного мистецтва виступають:

- педагогічна майстерність, яка особливо виражається у високому рівні його самовіддачі, індивідуальному внеску у розвиток особистості учня;
- педагогічна творчість, що виявляється в особистісно-орієнтованих авторських педагогічних технологіях;
- професійна культура як сучасний універсальний засіб і спосіб виявлення власної творчої індивідуальності вчителя.

У процесі побудови своїх педагогічних сучасних технологій майбутній вчитель музичного мистецтва повинен знати, що будь-яка існуюча педагогічна технологія може стати особистісно-орієнтованою, якщо буде ґрунтуватися на таких засадах, як співтворчість, індивідуально-творчий підхід, діяльнісно-творчий характер. Успішність професійної та особистісної самореалізації педагога-музиканта забезпечується побудовою педагогічного процесу на сучасних засадах діалогової взаємодії.

Тому однією з необхідних якостей вчителя музичного мистецтва в цьому аспекті є звісно ділова емпатія, яка виявляється в умінні встановити сучасні партнерські взаємини з учнями, батьками та колегами.

У зв'язку з тим, що самореалізація особистості є результатом і водночас джерелом самопізнання, майбутньому нашому вчителю музичного мистецтва треба з'ясувати рівень розвитку своїх навичок та вмінь, виявити своє професійне "Я" та постійно вдосконалювати універсальні засоби і способи професійної самореалізації. І тоді успішність професійної самореалізації буде залежати від гармонійного поєднання цілей саморозвитку.

Суттєвим елементом у цьому процесі виступає творча спрямованість людини, яка реалізується у прагненні до професійного та особистісного самовдосконалення майбутнього фахівця, самостійності та ініціативи. Зауважимо, що більшість студентів під професійним самовдосконаленням розуміють удосконалення лише спеціальних предметних здібностей, теоретичних знань та вмінь, музично-виконавську техніку інструменталіста,

вокаліста чи диригента, залишаючи на другому плані професійні педагогічні здібності, знання та уміння [39].

Професіоналізм майбутнього вчителя музичного мистецтва можна визначити як індивідуально-особистісне утворення, яке має здатність самореалізуватися у процесі музично-педагогічної діяльності і передбачає високу продуктивність праці, яка включена в загальну життєдіяльність людини. На думку вчених, одним з головних завдань професійно-педагогічної підготовки майбутніх вчителів музичного мистецтва є розвиток у них зацікавленості та потреби у постійному самовихованні та самовдосконаленні, як особливої необхідної якості майбутнього педагога. Це зумовлює подальше становлення їх як професіоналів, які спроможні до проектування і реалізації власної діяльності [64].

Для успішного професійного розвитку педагога необхідним є також аналіз власної професійної діяльності та постійне професійне самовдосконалення й усвідомлення того, що від фахової майстерності залежить майбутнє його учнів. Отже, цілісне поєднання педагогічних та музично-виконавських аспектів професійного та особистісного самовдосконалення, що спрямованого на гармонійний розвиток суб'єктів педагогічної взаємодії будуть сприяти ефективному використанню індивідуально-професійного потенціалу вчителя музики.

1.3. Специфіка підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва до концертної виконавської діяльності

Дуже важливу роль у процесі фахової підготовки майбутніх вчителів музичного мистецтва відіграє концертна виконавська діяльність. Вона є дуже необхідною умовою підготовки до майбутньої професійної діяльності.

Так, у процесі виконання інструментальних музичних творів перед публікою в майбутніх фахівців формуються ціннісні професійні та особистісні якості, такі як виконавська надійність, витримка, артистизм, з'являється досвід

спілкування з аудиторією. Участь у концертно-виконавській діяльності дозволяє майбутнім фахівцям демонструвати власні творчі досягнення у виконанні музичних творів, підготовлених у процесі навчання за підтримки свого педагога, а також самостійно.

Форми концертної виконавської діяльності майбутніх фахівців доволі різноманітні, такими є - тематичний концерт, лекція-концерт, музично-літературна і музично-поетична композиції, музична вітальня, різноманітні фестивалі та конкурси. Зазначеним мистецьким формам належить значне місце у вихованні висококваліфікованих фахівців, тому що вони тісно пов'язані з освітнім навчальним процесом, визначають перспективи подальшого розвитку та професійного становлення і вказують на систематичне зростання їхньої виконавської майстерності.

Виконавська діяльність для майбутнього вчителя музичного мистецтва є важливою складовою навчального процесу, яка спонукає проаналізувати свої потреби, схильності, інтереси. Вона сприяє формуванню емоційної впевненості, особистісної значущості, забезпечує самостійність виконавця у процесі фахової професійної підготовки. Проблема підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва до виконавської діяльності стає одним з актуальних питань мистецько-освітнього простору.

Досліджуючи проблему підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва до виконавської діяльності, ми спробуємо визначити найбільш ефективні способи і методи, а також деякі аспекти творчого процесу, в який безпосередньо залучений майбутній музикант-виконавець. Діагностуючи особливості особистості та її виконавські якості можна виявити проблемні питання, що потребують активного педагогічного впливу для подолання існуючих недоліків [72].

Підготовка майбутнього фахівця до музичної виконавської інструментальної діяльності, як і будь-якого музиканта є досить тривалим

процесом, який вимагає розуміння всіх особливостей і професійної специфіки.

Виконавська діяльність займає дуже важливе місце у творчому розвитку майбутнього вчителя музичного мистецтва. З одного боку, прагне якнайглибше проникнути в композиторський задум твору, а з іншого – намагається якнайповніше донести його до слухача. Виконавська діяльність відображає характерні риси музичної композиції як унікального виду мистецтва і виявляється в особливостях різних видів, жанрів, форм процесу концертної виконавської діяльності як виду художньої творчості.

Аналізуючи дослідження вчених ми помітили увагу дослідників до вивчення проблем виконавської діяльності у процесі підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва – це праці О. Олексюк, Г. Падалки, О. Федій, Г. Локарева, О. Кутової, О. Рудницької, О. Щербиніної, Д. Юника, Т. Юник, Р. Гібсона та інших.

Сучасні науковці досліджують різноманітні прояви концертної виконавської діяльності як виду музичної творчості в освітньому процесі вищої школи. Такий вид діяльності є складною системою знань, умінь, навичок, що пов'язані з пізнанням як різноманітних музичних явищ так і внутрішніх закономірностей музики та її функціонування.

У науково-методичній літературі знаходимо різні підходи до визначення сутності виконавської діяльності та її окремих характеристик. Так, на думку Дмитра Юника, читаємо, що професійна підготовленість фахівців музичного мистецтва до сценічної діяльності, окрім досконалої технічної оснащеності, також ґрунтується на високоякісному оволодінні текстовими та виконавськими компонентами музичних творів [72, с.28].

Дисципліни з музично-інструментальної підготовки є необхідною складовою освітньо-професійної програми 014. «Середня освіта (Музичне мистецтво)», в її основу покладено принцип цілісного підходу до формування професійних основ у педагогічній, музично-теоретичній і творчовиконавській

підготовці здобувачів. Під час вивчення дисципліни забезпечує удосконалення музично-теоретичних знань та формування виконавських умінь і навичок, а основним завданням є навчитись розкривати художній задум виконуваних творів і засобами музично-виконавської майстерності доносити його до слухачів. Тому робота в класах музично-виконавських дисциплін спрямована головним чином на усвідомлення і творче втілення змісту, форми, стилю виконуваних творів і на оволодіння різноманітними засобами художньої майстерності.

Сутність підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва до виконавської діяльності Ольга Олексюк вбачає у єдності педагогічної, дослідницької, виконавської та інших видів діяльності, які синтезовані у загально-професійних та спеціальних музичних здібностях, знаннях та вміннях майбутніх фахівців [45, с.33].

Майбутньому фахівцю музичного мистецтва, який часто має власне бачення щодо обраної професії, необхідно усвідомити, що музика як особливий вид мистецтва потребує фахівця, тобто людини, яка зможе донести і передати слухачеві авторський задум та осмислити його. Водночас виконавцю необхідно мати власний творчий образ, який виділяє його, та дає право говорити зі сцени, так би мовити, «від першої особи». Він повинен мати свою особливу «духовну оригінальність», оскільки найважливішою особливістю художньої діяльності є осягнення вищої духовної цінності. Виконавець водночас має бути майстром і художником, А. Франса зазначає, що мистецтво «страждає», якщо майстер не стає художником, а художник не досягає необхідного ступеня майстерності [68, с.157].

Виконавська діяльність як особливий спосіб самореалізації особистості відкриває перед майбутнім вчителем музичного мистецтва проблемне поле, що включає в себе вивчення таких важливих питань, як:

- концертна виконавська діяльність і критерії її здійснення;

- специфіка професійної діяльності майбутнього вчителя музичного мистецтва;
- складові, що визначають рівень професійної компетентності педагога-музиканта;
- сутність, зміст і механізми отримання та передачі музичної інформації інструментального виконавства;
- фактори, що сприяють досягненню успіху у виконавській діяльності;
- сучасні підходи щодо здійснення підготовки нашого майбутнього вчителя музичного мистецтва до концертної виконавської діяльності;
- критерії і параметри рівня готовності майбутнього вчителя музичного мистецтва до виконавської діяльності [60, с.62].

Композитор – виконавець – слухач – тріада, в якій дуже точно сьогодні вказано місце виконавця в просторі музичної культури. Саме сучасний виконавець є дуже важливою ланкою в ланцюзі перетворень музичного тексту. Як підкреслюють науковці, процесом виконавської творчості є не лише втілення композиторського задуму, але й створення свого власного виконавського бачення.

Музика – мистецтво, яке є динамічне та активно розвивається. Оскільки в своїй професійній діяльності сучасному вчителю музичного мистецтва постійно доводиться виступати в ролі професіонала-виконавця, то для цього йому необхідне глибоке методичне знання репертуару, вміння осмислювати музичний матеріал і, творчо інтерпретуючи його, доносити до сучасного слухача. Чим багатший буде репертуарний запас, який педагог може яскраво і доступно всім виконати, тим вище його авторитет буде серед учнів, кращі результати професійної діяльності.

Майбутньому вчителю музичного мистецтва необхідно вміти добре працювати з різними нотними текстами, художніми напрямками та вільно почувати себе в нескінченній різноманітності музичних стилів та жанрів. Йому обов'язково потрібно буде навчитися самостійно аналізувати, підбирати

репертуар, оцінювати відповідно до індивідуальності та професійних прагнень.

У процесі підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва до виконавської діяльності необхідно навчитися правильно спілкуватись не тільки з композитором, а й зі своїм слухачем. І навчатися цьому необхідно в процесі професійної підготовки. Таким чином, зауважимо, що найважливішим компонентом підготовки до виконавської діяльності є усвідомлення сутності обраної професії. Майбутні вчителі музичного мистецтва часто звертають увагу на зовнішню, надзвичайно привабливу сторону, яка є красивою картинкою, не звертаючи уваги на труднощі і небезпеки, які можуть зустрітись на шляху [60].

Майбутньому вчителю музичного мистецтва, який хоче проявити себе як виконавець, варто усвідомити, що людський слух є інертним, він схильний милуватися бажаним, звичним, тим, що лишилося у спогадах. Мистецькі образи дуже легко закарбовуються у пам'яті й впливають не менше, ніж будь-яка важлива інша інформація. Тому застосування вчителями художніх виконавських засобів у сучасній мистецькій освіті сприяє використанню учнями музичного мистецтва у житті, зокрема дозволі, що відкриває їм вікно у чудовий світ художніх цінностей, розширює горизонти розуміння культур усіх народів, країн та епох.

Специфіка виконавської діяльності полягає в тому, що до можливої необхідності бути майстром та художником додається ще й вимога добре володіти артистичністю. Особливу здатність впливу мистецтва на слухача загострює його свідоме сприйняття і залучає до творчого процесу осягнення музики. Високим рівнем виконавської артистичності володіли всі великі музиканти, як академічні, так й естрадні: вокалісти й піаністи, духовики й ударники, диригенти та педагоги. Як феномен, артистичність в музично-художньому просторі є завжди обов'язковим компонентом професійної культури майбутнього вчителя музичного мистецтва [60].

Формування артистичних якостей в освітньому процесі звертає увагу до майбутнього вчителя музичного мистецтва як до основ психології художньої творчості, так і до психології сприйняття музики зокрема, оскільки творчість артиста – це психофізіологічний процес. Для того щоб зрозуміти сутність виконавської музичної діяльності, необхідно звернутися як до ретельного вивчення емоційної сфери особистості, так і до емоційної природи мистецтва.

Так, досліджуючи проблеми музично-театрального виховання як фактору розвитку емоційної сфери особистості, О. Кутова стверджує про необхідність здійснення цього процесу, оскільки вважає, що найважливішою умовою гармонійного існування сучасної людини в навколишньому світі є її здатність до постійного розвитку, тонкощі спілкування між людьми, які супроводжують сучасну людину з моменту її народження і протягом усього життя.

Борис Теплов говорить про те, що музика – це сфера, тобто смислове поле якої складають почуття, емоції та настрої. В ній добре закладено шлях до пізнання величезного та змістовного світу людських почуттів. Позбавлена свого емоційного змісту музика перестає тоді бути мистецтвом [60]. Тому інтерпретатор музичного твору, який нам передає закладені значення слухачеві, повинен володіти дуже багатим емоційним світом, «таким чином, визнаючи музику «мовою почуттів», ми перш за все виходимо з факту якісного різноманіття людських емоційних переживань» [60].

Сила пережитих почуттів, розвинута емоційна сфера, багатосторонність емоційних запитів, міцна воля є умовами для здійснення виконавської музичної діяльності. Для того щоб залучити слухача в певний художній простір, майбутньому вчителю музичного мистецтва, як і акторові, необхідно також самому відчувати величезне емоційне напруження. Це вимагає концентрації фізичних і духовних сил. Невипадково актор перед виходом на сцену повинен налаштувати себе на виконання певної ролі і навіть після закінчення вистави ще певний якийсь період часу не може повністю

звільнитися від свого емоційного стану, що добре відображає поведінку і манери персонажа, роль якого він виконував у виставі [60].

З огляду наукової літератури, необхідно підкреслити, що дуже важливою проблемою є самореалізація потенціалу художньої творчості у процесі підготовки майбутнього фахівця до виконавської діяльності, вона пов'язана ще з одним дуже важливим критерієм, який ґрунтовно описував відомий музикант-виконавець ХХ століття Л. Коган, скрипаль висловив основне завдання музиканта-виконавця в таких двох словах як -моментально-повна віддача! [75].

Цей критерій варто розглядати як основний, оскільки здатність відтворити все, що набуто протягом тривалих, наполегливих занять в короткий, але відповідальний момент виступу є особливою здатністю концентрації всіх сил, які необхідно систематично розвивати у процесі професійної підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва.

Таким чином, *найбільш ефективними способами і методами підготовки* майбутнього фахівця до музично-виконавської діяльності є численні аспекти саме творчого процесу, в який залучений майбутній музикант-виконавець, його відчуття та особливості сприйняття музики, рівень емоційного відгуку на музику, високий рівень музичної пам'яті, «системного» музичного мислення і уяви, комплексного аналізу музичного твору, творчі прагнення, естетичні ідеали, світоглядні установки, цілі і завдання, які він ставить перед собою. Важливим аспектом підготовки до виконавської діяльності є забезпечення позитивного емоційного ставлення до процесу навчання на початкових етапах навчання, розвиток здатності студента до самостійного мислення й творчої ініціативи.

Варто зазначити, що особливого значення сьогодні набувають способи і методи діагностики особливостей особистості і її виконавських якостей, що дозволяють виявити творчий потенціал майбутнього вчителя музичного мистецтва, структуру його музикальності, рівень розвиненості музичної

та інтелектуальної сфер, мотивацію до практичної професійної діяльності, специфіку нервової системи, наявність вольових якостей та здатності подолання сценічного хвилювання. На думку М. Скуратововської, все це дозволяє виявити «проблемні зони», які вимагають активного педагогічного впливу для подолання існуючих недоліків [60, с. 64].

Майбутньому вчителю музичного мистецтва важливо знати методи психорегуляції творчої діяльності:

- систему психорегулюючих впливів,
- основи психофізичної культури особистості,
- методики вольового саморегулювання,
- способи контролю та самоконтролю.

При створенні методики підготовки до музичної виконавської діяльності, особливу складність становить те, що необхідно в кожному конкретному випадку шукати такі шляхи, які будуть найбільш ефективні для даної особистості. Тобто такі універсальні підходи як системний, аксіологічний, компетентнісний повинні постійно поєднуватися з індивідуально-особистісним, що враховує такі особливості як фізіологічні, психічні, світоглядні, характерні саме для цієї особистості та які відрізняють її від усіх інших. Усе це необхідно також враховувати як у процесі професійної підготовки, так і безпосередньо при підготовці до музичної виконавської діяльності як вид художньої творчості.

Найважливішими завданнями індивідуально-особистісного підходу які ставляться перед майбутнім вчителем музичного мистецтва є вивчення процесу як професійного так і духовного становлення особистості, визначаючи в якості такого основного критерію підготовки до професійної концертної виконавської діяльності здатність до створення свого власного оригінального музичного світу, що втілює в собі зміст та цінності музиканта-виконавця. Чим багатший є цей світ, чим вище шкала духовних та художніх цінностей, набути у процесі фахової підготовки до музичної виконавської

діяльності, тим більше можливостей відкривається перед майбутніми учителями музичного мистецтва для створення і реалізації оригінальних творчих проєктів, саморозвитку та самовдосконалення, для досягнення справжнього успіху в обраній професії.

Підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва до виконавської діяльності сприятиме систематизуванню їхніх знань, розвитку творчого стилю музичного мислення, формуванню навичок самостійного аналізу музичних творів, збагаченню умінь виконавської майстерності, а також стимулюванню до творчого пошуку найкращих самостійних інтерпретаційних рішень.

Висновки до першого розділу

У першому теоретичному розділі дослідження проаналізовано наукову та методичну літературу з питань сутності та змісту формування готовності майбутніх учителів до музично-інструментальної виконавської діяльності. Визначення готовності в літературі мають широку розгалуженість цього поняття. Одні виокремлюють, що вона включає не тільки професійні знання, уміння та навички, але й певні особистісні характерні риси, які забезпечують успішне виконання професійних функцій. Інші ж автори вказують на потенційні можливості готовності у забезпеченні мобілізації на включення у професійну діяльність внутрішніх умов для успішного професійного саморозвитку.

Розкрито сутність та особливості формування готовності до виконавської діяльності майбутнього вчителя музичного мистецтва.

Основною метою музично-інструментальної виконавської діяльності студентів є цілісне формування сценічного досвіду, музично-виконавських вмінь і навичок необхідних для плідної професійної педагогічної та художньо-просвітницької діяльності майбутнього вчителя музичного мистецтва.

Участь у виконавській концертній діяльності сприяє формуванню професійної майстерності студентів, високого артистизму, адаптації до

майбутньої позаурочної концертної діяльності, формує творчу активність і самостійність в навчанні учнів, їх зацікавленість музичною професійною діяльністю, підвищує цим самим мотивацію до нових занять, забезпечує формування практичних умінь та навичок і закріплення теоретичних знань.

Музично-інструментальна виконавська діяльність майбутніх вчителів активізує творчий потенціал сприяючи зростанню їхньої творчої індивідуальності, підвищує якість виконавської підготовки, викликає безумовно почуття радості від процесу навчання, розвиває і збагачує емоційну й волюву та інтелектуальну сфери особистості, сприяє саморозвитку та самореалізації, виховує артистичність та музичний смак.

РОЗДІЛ 2. ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ДО МУЗИЧНО-ІНСТРУМЕНТАЛЬНОЇ ВИКОНАВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

2.1. Компонентна структура готовності майбутнього вчителя музичного мистецтва до музично-інструментальної виконавської діяльності

Розробка й аналіз теоретичних основ підготовленості студентів до музично-інструментальної виконавської діяльності, обґрунтування змісту саморозвитку майбутнього фахівця і самореалізації через виконавську діяльність та розкриття особливостей здійснення концертно-виконавського контенту фахової підготовки у закладі вищої освіти дозволили нам розробити компонентну структуру досліджуваного феномену.

У результаті теоретичного дослідження визначено мотиваційно-вольовий, когнітивно-оцінний, діяльнісно-операційний компоненти готовності майбутнього вчителя музичного мистецтва до музично-інструментальної виконавської діяльності у процесі фахового навчання. У цьому зв'язку критеріями зазначених компонентів виступають:

➤ міра особистісної спрямованості студентів на самовдосконалення музично-інструментальної діяльності (мотиваційно-вольовий). Вона характеризується інтересами, власними переконаннями, потребами. За переконаннями психологів, діяльність не може відбуватись без мотиву. Показниками даного критерію є інтерес до здійснення музично-інструментальної виконавської діяльності, наявність особистісної готовності до виконання творів перед дитячою аудиторією, потреба удосконалення музично-інструментальної виконавської діяльності;

➤ ступінь критично-ціннісного ставлення до музично-інструментальної виконавської діяльності (когнітивно-оцінний). Дана характеристика обумовлена специфікою музично-інструментальної виконавської діяльності.

Зокрема, наявністю теоретичних знань, сформованості виконавського мислення в єдності з іншими педагогічними якостями, що визначають придатність до фахової музично-інструментальної виконавської діяльності і сприяють самореалізації у ній. Вказана якісна характеристика сформованості готовності до музично-інструментальної виконавської діяльності ґрунтується на творчому аналітичному процесі, проектуванні оцінних суджень, усвідомленні власного виконавського задуму, позитивної або негативної оцінки виконавських дій. Прослуховування різноманітних виконавських інтерпретацій творів, аналіз різних виконавських тлумачень, пошук власної концепції, вияву власних оцінних суджень, усвідомленню ставлення до музичного твору. Показниками ступеню критично-ціннісного ставлення до музично-інструментальної виконавської діяльності є: ґрунтовність знань щодо методики вивчення музичних творів; здатність до аналізу й інтерпретації музичних творів; наявність репертуарного тезаурусу;

➤ міра саморегуляції музично-інструментальної виконавської діяльності (діяльнісно-операційний). Даний критерій обумовлений необхідністю здійснення контролю, корекції й управління виконавським процесом й характеризується умінням оперувати набутими знаннями, виконавськими прийомами у процесі вивчення інструментальних творів і їх сценічного виконання перед дитячою аудиторією. Важливого значення у забезпеченні якості виконавського процесу набуває технічна досконалість, виконавська стабільність, сценічна свобода та художня доцільність виконавських прийомів та виконавський досвід. Показниками зазначеного критерію є: здатність регуляції музично-інструментальної виконавської діяльності, стійкість подолання виконавських труднощів, здатність до регулювання емоційного стану у процесі виконання творів перед дитячою аудиторією.

Компонентна структура оцінювання готовності майбутнього вчителя музичного мистецтва до музично-інструментальної виконавської діяльності представлена у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Компонентна структура оцінювання готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до музично-інструментальної виконавської діяльності

<i>Компоненти</i>	<i>Критерії</i>	<i>Показники</i>
мотиваційно-вольовий	<i>міра особистісної спрямованості студентів на самовдосконалення музично-інструментальної виконавської діяльності</i>	- інтерес до здійснення інструментально-виконавської діяльності - наявність особистісної готовності до виконання творів перед дитячою аудиторією; - потреба удосконалення музично-інструментальної виконавської діяльності
когнітивно-оцінний	<i>ступінь критично-ціннісного ставлення до музично-інструментальної виконавської діяльності</i>	- ґрунтовність знань щодо методики вивчення музичних творів; - здатність до аналізу й інтерпретації музичних творів - наявність репертуарного тезаурусу
діяльнісно-операційний	<i>міра саморегуляції музично-інструментальної виконавської діяльності</i>	- здатність регуляції музично-інструментальної виконавської діяльності - стійкість подолання виконавських труднощів - здатність до регулювання емоційного стану у процесі виконання творів перед дитячою аудиторією

З метою перевірки стану готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до музично-інструментальної виконавської діяльності проведено діагностику сформованості досліджуваного феномену зі студентами

випускних курсів першого рівня вищої освіти спеціальності 014 Середня освіта (Музичне мистецтво).

У процесі досягнення зазначеної мети були проаналізовані освітні програми, робочі програми, силабуси освітніх компонентів з дисциплін музично-інструментальної підготовки, проведено бесіди і анкетування здобувачів вищої освіти, визначено рівні готовності до виконавської діяльності, обґрунтовані їх змістові характеристики.

Ознайомлення із освітньо-професійною програмою «Середня освіта (Музичне мистецтво)» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти вказує на те, що музично-інструментальна підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва здійснюється на індивідуальних заняттях з «Музично-інструментальної підготовки» (на 1-4 курсах).

Аналіз змісту робочих програм зазначених курсів свідчить про ґрунтовність зазначеного напрямку підготовки студентів кафедри музики. Більше того, курс «Музично-інструментальна підготовка» передбачає інтегроване оволодіння грою на основному музичному інструменті, додатковому музичному інструменті, навичками концертмейстерського виконавства. Водночас, у програмах мало уваги приділяється завданням творчого характеру (добору акомпанементу, адаптуванню, транспонуванню), впровадження різноманітних форм музично-виконавської діяльності.

Вивчення змісту індивідуальних робочих планів студентів свідчить, що більшість викладачів у виборі навчального репертуару орієнтуються на вибір складних творів, спрямованих здебільшого на розвиток виконавської техніки. Мало уваги приділяється виконанню творів зі шкільної програми. У робочих програмах відсутні репертуарні списки інструментальних творів зі шкільних програм «Музичне мистецтво» та інтегрованого курсу «Мистецтво». Також у робочих програмах виконавських дисциплін не передбачено формування психологічної готовності до виконавської діяльності перед слухацькою аудиторією.

Бесіди зі студентами свідчать, що модульні контрольні, заліки та іспити з «Музично-інструментальної підготовки» проводяться переважно у присутності одного-двох педагогів секції інструментальної підготовки. Недостатньою є кількість проведених тематичних концертних заходів за участю студентів окремого класу або курсу. Здобувачі повідомили, що перед глядачами виступають переважно студенти, які добре володіють інструментом та мали хорошу підготовку до вступу в університет. Незначною є кількість здобувачів, які беруть участь у конкурсах. Мало уваги приділяється виступам майбутніх учителів музичного мистецтва перед широкою слухацькою аудиторією. У результаті такого підходу залучення здобувачів до концертно-виконавської діяльності неможливе повноцінне формування готовності до музично-інструментальної виконавської діяльності.

Детальний аналіз фахової практичної підготовки здобувачів свідчить, що робочі програми практик передбачають проведення концертної виконавської діяльності у закладах загальної середньої освіти. Освітня програма «Середня освіта (Музичне мистецтво)» містить «Просвітницько-виконавську практику», проходження якої здійснюється на 2 курсі. Мета такої практики полягає у «підготовці студентів до здійснення музично-просвітницької діяльності в закладах загальної середньої освіти під час організації слухання музики на уроках музичного мистецтва та проведення позакласної музично-виховної роботи з учнями різного шкільного віку» [http://www.music.chnu.edu.ua/res//music/55pedpractice/014_2k_prosv_vyk_prakt_yka_2021.pdf]. Серед завдань просвітницько-виконавської практики є розвиток інструментальних і вокальних виконавських умінь студентів, формування навичок виконавсько-вербальної інтерпретації музичних творів із урахуванням вікових особливостей учнів та розвиток навичок колективної співпраці під час організації спільної концертно-виконавської діяльності студентів-практикантів у базовому ЗЗСО. У цьому зв'язку можемо вважати, що такий вид практики сприяє формуванню готовності майбутніх учителів

музичного мистецтва до музично-інструментальної виконавської діяльності. Водночас, її проходження протягом одного року навчання значно обмежує розвиток виконавської майстерності студентів на 3 і 4 курсах.

Для з'ясування стану готовності студентів до музично-інструментальної виконавської діяльності були проведені опитування та анкетування, аналіз концертних виступів.

Рівень сформованості мотиваційно-вольового компоненту визначався шляхом аналізу відповідей на такі питання: «Яке місце посідає вивчення основного музичного інструменту у контексті музично-інструментальної підготовки»? «Чи достатньо годин відведено на вивчення додаткового інструменту?» «Чи у достатній мірі ви володієте акомпануючим музичним інструментом?», «Що Ви вважаєте найцікавішим у процесі вивчення «Музично-інструментальної підготовки»?», «Чи отримуєте ви задоволення від виступів перед дитячою аудиторією?, та інші.

На запитання стосовно місця основного музичного інструмента в контексті музично-інструментальної підготовки переважна більшість студентів (82,7%) зазначили, що «дуже важливе». Тобто з кількох напрямків інструментальної підготовки серйозно студенти ставляться до оволодіння саме грою на основному інструменті, на відміну від додаткового. І лише незначна частина опитаних 12,3% визначились у тому, що для них важливим є оволодіння як основним інструментом, так і додатковим, концертмейстерськими навичками, уміннями читання з аркуша, тощо.

Позитивним є те, що інтерес до інструментально-виконавської діяльності продемонструвало 84,6% опитаних. Водночас, виступати перед слухацькою аудиторією подобається лише 46,8% студентів. Значна частина студентів (68,2%) мають потребу підвищити рівень виконавської майстерності, оскільки відчують труднощі у виступах перед публікою, невпевненість у своїй грі, невміння регулювати свої виконавські дії.

Виявлення стану сформованості когнітивно-оцінного компоненту

досліджуваного феномену здійснювалось шляхом анкетування відкритого типу. Студенти надавали власні відповіді на запропоновані питання, серед яких: «У створенні інтерпретації твору ви орієнтуєтесь на бачення педагога?», «Ви здатні самостійно проаналізувати незнайомий твір?», «Чи є у вас репертуарний список творів, які можна використовувати під час слухання музики з учнями різного віку?», «Скільки творів для шкільної аудиторії у вашому виконавському репертуарі?», «Чи вивчаєте ви твори поза навчальною програмою?», «Чи відчуваєте ви потребу вивчати більше творів, які будуть цікавими для учнівської аудиторії?»

У відповідях на запитання половина опитаних студентів (50%) зазначило, що у створенні виконавської інтерпретації орієнтуються на відчуття і поради викладачів. Лише 12,7% вдаються до створення власної виконавської концепції музичного твору. Переважна більшість здобувачів переконані, що можуть самостійно здійснити аналіз незнайомого твору (78,2%). Майже така сама кількість (72,4%) не має у своєму репертуарі достатньої кількості творів зі шкільної програми. У той же час лише 26,4% відчуває потребу вивчати більше таких творів, адже вони зможуть у подальшому виконувати їх на уроках музичного мистецтва, на позакласних тематичних заходах.

Для достовірності отриманих даних зі студентами кафедри музики бакалаврського рівня були проведені практичні завдання, серед яких написання анотації до незнайомого музичного твору. Майбутнім учителям музичного мистецтва пропонувалося зробити аналіз тексту інструментального твору для слухання у школі.

У процесі аналізу студенти повинні були ознайомитись із нотним текстом, визначити жанр, стиль виконання, мелодичну лінію, лад, тональність, розмір, метр, ритм, форму, фактуру. Окрім музично-теоретичного аналізу студенти визначали виконавські труднощі, динамічний план, позначали в нотах наявні кульмінації. Саме такий аналіз необхідно здійснити виконавцеві

під час першого ознайомлення з нотним текстом інструментального твору для слухання.

Не дивлячись на те, що під час опитування переважна частина студентів (78,2%) була переконана у здатності самостійного аналізу незнайомого твору, на практиці виявилось, що здійснити якісний аналіз здатні лише 21,8%. Значний відсоток припустилися помилок (46,9%), не справилися із завданням 31,3%.

В індивідуальних бесідах з учасниками діагностичного випробовування було визначено, що процес осягнення творів викликає виконавські труднощі. Без домінуючої ролі викладача студенти не завжди орієнтуються якими методами і прийомами можна подолати складні виконавські моменти, як оптимізувати процес вивчення й підготовки до концертного виступу.

Визначення стану сформованості діяльнісно-операційного здійснювалось шляхом тестування за модифікованою методикою В. Петрушина, Б. Смирнова (Додаток В). Перша серія питань тесту націлені на визначення рівня самостійності у забезпеченні регуляції музично-інструментальної виконавської діяльності.

Визначено, що 68,0% не вдаються до самостійного поглиблення знань і виконують лише завдання та вказівки своїх викладачів. Менша кількість студентів (34,1%) не цікавляться виконавським досвідом відомих успішних виконавців. Лише 15,6% майбутніх учителів музичного мистецтва проявляють самостійність у вивченні нових творів. Але позитивним є те, що майже четверть здобувачів здійснюють аналіз своєї виконавської діяльності й можуть самостійно їх усунути (16,3%).

Наступна добірка питань тесту мала на меті визначити рівні сформованості стійкості студентів у подоланні виконавських труднощів. Аналіз відповідей переконує, що 31,6% студентів у процесі виконання творів не здатні контролювати безпомилковість гри через недостатню увагу до складних фрагментів. Незначний відсоток досліджуваних (8,2%) можуть

продовжувати виконання інструментального твору після допущення неточностей і помилок. Але переважна більшість здобувачів (70,9%) не здатні цілісно відтворити інтерпретацію твору. Якісна характеристика зазначених відповідей свідчить про недостатній рівень сформованості стійкості студентів у подоланні виконавських труднощів.

У результаті проведення «Круглого столу» зі студентами спеціальності 014 Середня освіта (Музичне мистецтво) було виявлено, що в цілому на заняттях «Музично-інструментальної підготовки» психологічні тренінги щодо набуття виконавської надійності у процесі концертно-виконавської діяльності не проводяться. Окремі студенти ознайомлені із назвами відповідних методик, але у своїй інструментально-виконавській діяльності їх ніколи не застосовували.

У ході спільного обговорення зазначеної проблеми виявлено, що у 46,2% студентів виконавська діяльність перед публікою викликає значні негативні емоції (хвилювання, розпорошення уваги, тощо). Лише 18,2% студентів після допущення помилок не відчують надмірного хвилювання, яке б впливало на якість подальшого виконавського процесу. Надзвичайно малий відсоток майбутніх учителів музичного мистецтва (4,6%) володіють особистими прийомами регулювання власних емоцій під час інструментальних творів перед дитячою аудиторією. Для перевірки озвучених результатів були проведені спостереження виступів студентів на заліках, іспитах та виступах перед шкільною аудиторією на педагогічній практиці. З'ясувалося, що відповіді студентів співпадали з результатами реальної виконавської діяльності перед публікою.

Результати діагностичних випробувань дали можливість визначити й обґрунтувати рівні готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до музично-інструментальної виконавської діяльності.

Низький рівень характерний недостатнім інтересом до виконавської діяльності, відсутністю потреби удосконалювати власну виконавську

діяльність й готовності виконувати музичні твори перед дитячою аудиторією. Сформованість низького рівня свідчить про нездатність якісно і швидко аналізувати незнайомі твори, орієнтуватися у виконавських труднощах, самостійно здійснювати інтерпретацію творів. Ознакою низького рівня є пасивність у плануванні виконавської діяльності, відсутність репертуарного тезаурусу, самостійних рішень у вирішенні виконавських завдань, відсутності саморегуляції власного емоційного стану під час виконання інструментальних творів перед дитячою аудиторією.

Середній рівень характеризується стійким інтересом до музично-інструментальної виконавської діяльності, усвідомленні необхідності удосконалювати власну виконавську діяльність. Середній рівень свідчить про здатність якісного аналізу незнайомих творів, орієнтуватися у виконавських труднощах, самостійно здійснювати інтерпретацію творів. Характерною ознакою середнього рівня є здатність до планування виконавської діяльності, знання необхідного для майбутньої фахової діяльності репертуарного тезаурусу, вміння самостійно долати технічні труднощі, наявності поняття про можливість регуляції емоційного стану під час виконання інструментальних творів перед дитячою аудиторією.

Високий рівень готовності до музично-інструментальної виконавської діяльності ґрунтується на підвищеному пізнавальному інтересі до виконання інструментальних творів, усвідомленої необхідності постійного самовдосконалення виконавської діяльності. Даному рівню властиве швидке проведення якісного аналізу незнайомого інструментального твору, знання значної кількості творів, які можна продемонструвати учням різного шкільного віку, здатність самостійно обирати методику засвоєння творів. Високому рівневі властива свідома регуляція, коригування й контроль музично-інструментальної виконавської діяльності, наполегливість у подоланні виконавських труднощів, вміння регулювати емоційний стан у процесі виконання творів перед дитячою аудиторією.

Обчислення кількісних даних сформованості показників кожного компоненту дозволили визначити стан готовності майбутніх учителів музичного мистецтва. Так, високий рівень властивий 14,6% здобувачів, середній рівень продемонстрували 47,3%, низький рівень притаманний 38,1% майбутніх учителів музичного мистецтва. Наочно стан готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до музично-інструментальної виконавської діяльності представлений на рисунку 2.1

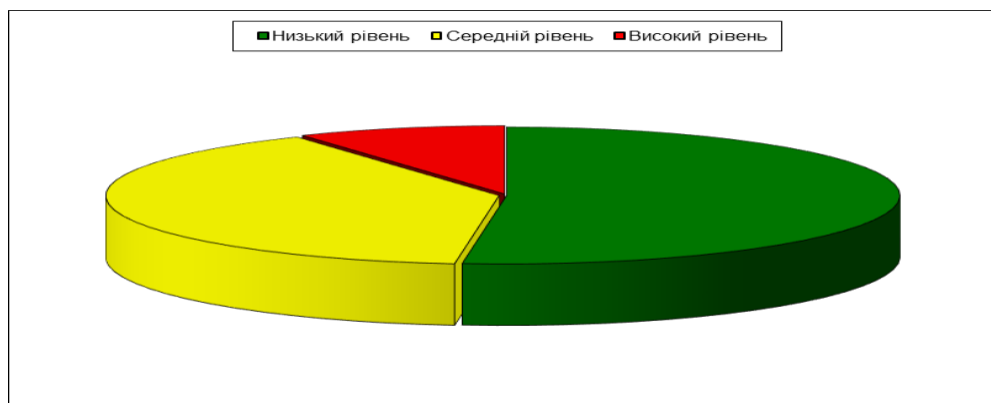

Рис. 2.1. Стан готовності здобувачів до музично-інструментальної виконавської діяльності

Виявлені недоліки сформованості готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до музично-інструментальної виконавської діяльності у процесі фахової підготовки зумовили необхідність розробки педагогічних умов, які б забезпечували оптимізацію та ефективність даного процесу.

2.2. Педагогічні умови формування готовності здобувачів до музично-інструментальної виконавської діяльності

Ефективне формування готовності студентів до музично-інструментальної виконавської діяльності обумовлене наявністю відповідних педагогічних умов.

Існують різні підходи до визначення змісту поняття «педагогічна умова». У процесі аналізу праць О. Пехоти визначено, що умовою є сукупність

факторів, що впливають на що небуть..., створюють середовище функціонування або протікання чого-небудь [77, с.237]. Науковиці Н. Тверезовська, Л. Філіппова розуміють умову як обставину, що стимулює формування у здобувачів упевненості, надання чітких настанов, перспектив оволодіння певною діяльністю [78].

У ході аналізу науково-педагогічної літератури визначено, що переважна більшість науковців досліджували поняття «педагогічні умови» через призму певного виду діяльності. За Р. Серьожниковою «педагогічні умови» є сукупністю об'єктивних можливостей, змісту, форм, методів та педагогічних прийомів. За В. Андрєєвим, педагогічні умови доцільно вважати результатом цілеспрямованого відбору, конструювання й застосування елементів змісту, методів (приймів), а також організаційних форм навчання для досягнення дидактичних цілей [77, с.86].

Важливим є визначення поняття «педагогічних умов» Ю. Бабанського, який розглядає їх як чинники (обставини), від яких залежить ефективність функціонування педагогічної системи. Так, загалом психолого-педагогічні дослідження спрямовані на визначення педагогічних умов як обставин, що забезпечують цілісність й продуктивність педагогічного процесу професійної підготовки фахівців, обумовлений активністю особистості чи групи людей. Таким чином, педагогічні умови є регулятором інформаційних, особистісних і психолого-педагогічних чинників навчання особистості.

У працях Л. Гусейнової педагогічні умови з формування готовності майбутніх вчителів музичного мистецтва до музично-інструментальної виконавської діяльності розглядаються як «спеціально створені умови, які необхідні й достатні для досягнення і відтворення музичних творів у процесі виконавської діяльності» [19, с.77]. Науковиця актуалізує освітнє середовище здобувача та його особистісні якості: потреба самовираження, інтересу до майбутнього фаху і сценічного виконавства, створення емоційного налаштування на виконавську діяльність перед дитячою аудиторією.

Здійснивши аналіз й узагальнення теоретичних праць, експериментальних досліджень та практичного досвіду, ми можемо окреслити основні педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до музично-інструментальної виконавської діяльності.

Перша умова – *стимулювання емоційно-мотиваційної сфери майбутніх учителів музичного мистецтва*. Оскільки мотивація є важливим фактором будь-якої діяльності, вона забезпечує активність особистості, стимулює й спрямовує її. У даному контексті доцільно звертати увагу на мотиви, мету та інтереси здобувачів у процесі навчання. Мотиваційна сфера не має обмежуватись лише інтересом до музично-інструментальної виконавської діяльності. У майбутніх фахівців потрібно формувати свідоме ставлення до власної музично-інструментальної виконавської діяльності, розуміння її специфіки згідно професійної спрямованості, можливості професійного становлення через вдосконалення музично-інструментальної підготовки. Рушійним фактор мотивації є виконавська воля здобувачів. Розглядаючи психолого-педагогічні особливості формування виконавської волі, З. Софроній визначає, що вона «дозволяє музикантові позбавитись імпульсивності під час виступу, досягти органічної єдності емоційного й раціонального у творчості» [61, с.177].

За судженнями Й. Гофмана музична воля виконує провідну роль у реалізації й забезпеченні цілісності музично-виконавського процесу. Так, педагог-музикант переконливо доводить, що без музичної волі виконавська техніка не має сенсу, вона не може слугувати мистецтву [61]. Саме виконавська воля дозволяє досягти поставленої мети й долати труднощі, пов'язані із виконанням музично-інструментальної діяльності. Оскільки вольова сфера не є вродженою і сталою здатністю, вона може набувати розвитку. У процесі фахової підготовки формуються вольові якості:

цілеспрямованість, наполегливість, сміливість, рішучість, ініціативність та самостійність.

Проблема виконавської уваги тісно пов'язана із питанням сценічного хвилювання. Саме його подолання за допомогою внутрішніх вольових імпульсів сприяє формуванню готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до музично-інструментальної виконавської діяльності. За висловлюванням Л. Гусейнової, потрібно виховувати вольові якості виконавця для того, щоб спрямувати сценічне хвилювання у творче русло [19].

Важливого значення у формуванні мотивації до виконавської діяльності набуває внутрішнє позитивне налаштування на діяльність (установка – за Д. Узнадзе) та самостійність здобувача-виконавця. Самостійність надає виконавському процесу творчої свободи, здатність без сторонньої допомоги реалізовувати набуті виконавські знання, уміння і навички.

Так само, особливе значення у забезпеченні цілісності виконавського процесу належить сформованості виконавської уваги виконавця-інструменталіста. Досліджуючи сутність даного феномена, З. Софроній визначає виконавську увагу вчителя музичного мистецтва як «форму психічної діяльності, що передбачає зосередженість на процесі виконання музики, спрямованість на його організацію, контроль та регулювання» [63, с. 41].

Педагогічна умова стимулювання емоційно-мотиваційної сфери майбутніх учителів музичного мистецтва технологічно обумовлена створенням педагогічної моделі, яка передбачає впровадження у процес музично-інструментальної підготовки ефективних прийомів, засобів, форм і методів педагогічного впливу на особистість.

Друга педагогічна умова – *створення позитивної атмосфери навчання студентів й надання психолого-педагогічної підтримки*. Дотримання даної умови передбачає створення позитивного психологічного середовища, в якому здобувачі можуть вільно висловлювати особисті думки, погляди,

переживання, сміливо проявляти виконавську ініціативу: обирати твір для вивчення або виступу, пропонувати власну інтерпретацію, організовувати концертно-виконавську діяльність, тощо. У здобувачів необхідно формувати довіру до педагога, переконання у його мудрості, доброзичливості, турботі. За переконаннями відомої української науковиці А. Козир, «атмосфера емоційного тепла та доброзичливості, що виникає у процесі творчої педагогічної взаємодії, є ґрунтом для формування позитивних емоцій, естетичних переживань та моральних якостей студентів» [33, с.262].

Психологічно комфортне освітнє середовище забезпечує неформальне спілкування викладачів і студентів у рамках аудиторних і позааудиторних просвітницьких заходів (участь у концертах, відвідування й перегляд концертів, фільмів, екскурсій, закладів ЗЗСО та ЗПО). Важливим у створенні комфортної атмосфери сценічного виконання є ознайомлення й набуття здобувачами досвіду емоційного саморегулювання, володіння мотиваційними тренінгами й аутотренінгами, вправами психоемоційної корекції, тощо. Здатність до самовладання, керівництва власними емоціями забезпечує успішність музично-інструментального виконавського процесу.

Вказана педагогічна умова передбачає створення ситуацій успіху майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі музично-виконавської діяльності. Якщо музично-інструментальна підготовка студентів викликатиме радість і задоволення, то майбутні фахівці отримують найнеобхіднішу потребу молоді – потребу в емоційному наповненні. Викладачі інструментальних дисциплін повинні усвідомлювати, що сценічна виконавська діяльність має викликати у студентів позитивні емоції і відчуття, оскільки спонукатиме у подальшому їх до проявів активності у даній сфері. Надання процесу музично-інструментального навчання позитивного емоційного забарвлення стимулює бажання здобувачів удосконалення й особистісного розвитку у даному напрямку професійної діяльності. Власне позитивне налаштування впливає на

ую подальшу професійну діяльність особистості, її якість, ефективність й бажання самовдосконалення.

Третя умова – *застосування сучасних мультимедійних технологій навчання у процесі музично-інструментальної підготовки*. Зазначена педагогічна умова сприяє набуття різноманітної інформації. Залучаючи інтернет-ресурси студенти мають можливість ознайомитись з різними виконавськими інтерпретаціями музичних творів, віднайти нотний текст, дізнатись про історію написання твору, біографію і творчість композитора, переглядати навчальні відео, майстер-класи, тренінги, тощо. Завдяки застосуванню гаджетів, мобільних додатків, майбутні фахівці можуть здійснювати відео- та аудіо-записи своєї виконавської діяльності, аналізувати й удосконалювати даний процес.

Використання сучасних інформаційних технологій сприяє оптимізації навчального процесу, формує адекватну самооцінку й реальне бачення сформованості власної готовності до виконавської діяльності перед публікою. Як зазначає А. Бондаренко «застосування мультимедійних технологій сприяє формуванню пізнавальної самостійності, яка забезпечує інформаційну обізнаність та уможлиблює об'єктивне оцінювання музичного матеріалу, формує загально-музичні уміння і навички, що розвивають здатність до сприйняття й розуміння музичного мистецтва,.. сприяє коригуванню повної реалізації змісту» [7, с.7].

Четверта умова – *усвідомлення змісту власної виконавської діяльності*. Дана умова ґрунтується на необхідності розуміння змісту й методики вивчення музично-інструментальних творів, особливостей музичного сприйняття учнів різних вікових категорій, організаційних і психолого-педагогічних особливостей концертно-виконавського процесу, тощо. Оволодіння даними знаннями сприяють формуванню самостійності, здатності самостійно обирати твори для вивчення, розробляти план, прийоми оволодіння певними технічними навичками, усвідомлено підходити до

самостійних домашніх занять, керувати власним часом. Дана умова передбачає також володіння знаннями щодо прийомів та методів, які доцільно використовувати з метою подолання певних помилок на виконавських недоліків.

Важливого значення у забезпеченні даної умови набуває вміння здійснювати інтерпретацію інструментального твору, знання закономірностей і взаємозалежностей динаміки і темпу, штрихів і туше, агогіки і фразування, стилю й форми, тощо. Формування готовності до музично-інструментальної виконавської діяльності неможливе без сформованості навичок читання з листа, ескізного опрацювання незнайомих творів, транспозиції й адаптації. Тільки вільне володіння інструментом, достатня технічна досконалість дозволяють отримати творчу свободу, психологічну стабільність і виваженість у процесі концертного виконання музичних творів перед публікою. Особливо важливою є педагогічна спрямованість здобувачів на вирішення нестандартних виконавських завдань, що забезпечує творче самовираження майбутнього педагога у процесі сценічного виконання.

П'ята умова - *взаємозв'язок теорії і практики музично-інструментальної виконавської діяльності у процесі навчання*. Реалізація даної умови зумовлена необхідністю долучення до активної музично-інструментальної виконавської діяльності як під час аудиторного навчання (модуль-контроль, залік, екзамен), так і під час проходження педагогічної практики у закладах загальної середньої освіти. Водночас систематична виконавська діяльність набуває більш продуктивного характеру, якщо майбутні учителі музичного мистецтва беруть участь у просвітницьких і мистецьких проєктах, конкурсах, фестивалях; виступають у сольних, тематичних, благодійних концертах, тощо. Активізація виконавської практичної діяльності забезпечує перетворення теоретичних знань, практичних умінь і навичок у професійні компетентності, збагачені виконавським досвідом.

У результаті активної концертно-виконавської діяльності студенти набувають виконавського досвіду, самостійності, опановують значний об'єм педагогічного репертуару. Активна музично-інструментальна практика сприяє розвитку професійної майстерності, розширенню мистецького світогляду через ознайомлення з новими творами, творчими особистостями, визначними музикантами.

Активна виконавська діяльність сприяє формуванню сценічної надійності й артистичності здобувачів вищої освіти. Прояв таких якостей під час виконання інструментальних музичних творів зацікавлюють слухачів, вводять учнів у прекрасний світ музичного мистецтва.

Педагогічна практика має досить обмежений час. У цьому зв'язку в умовах аудиторних занять доцільно проєктувати спеціальні педагогічні ситуації. Такі дисципліни як музично-інструментальна підготовка є основою виконавської практичної підготовки. Тому введення до змісту практичних та лекційних занять проєктованих ситуацій, максимально наближених до реальних умов, дозволить майбутніх учителям музичного мистецтва вчитися визначати й вирішувати музично-виконавські проблеми методичного змісту, здійснювати самоаналіз своєї професійної діяльності. Отже, викладачам музично-інструментальної підготовки варто проєктувати виконавську практичну діяльність із врахуванням реальних і непередбачуваних навчальних ситуацій, які можуть трапитись у роботі з дітьми.

У підсумку можемо конкретизувати перелік розроблених педагогічних умов формування готовності студентів до музично-інструментальної виконавської діяльності, серед яких:

- 1) стимулювання емоційно-мотиваційної сфери майбутніх учителів музичного мистецтва;
- 2) створення позитивної атмосфери навчання студентів й надання психолого-педагогічної підтримки;

- 3) застосування сучасних мультимедійних технологій навчання у процесі музично-інструментальної підготовки;
- 4) усвідомлення змісту власної виконавської діяльності;
- 5) взаємозв'язок теорії і практики музично-інструментальної виконавської діяльності у процесі навчання.

Дотримання сукупності розглянутих педагогічних умов дозволить забезпечити успішність процесу формування готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до музично-інструментальної виконавської діяльності у закладах вищої освіти.

2.3. Методичні рекомендації щодо формування готовності майбутнього вчителя музичного мистецтва до музично-інструментальної виконавської діяльності

Теоретичні положення нашого дослідження, компонентна структура, обґрунтування педагогічних умов й реальний стан готовності здобувачів до музично-інструментальної виконавської діяльності дозволили розробити методичні рекомендації щодо удосконалення даного процесу.

Методичним підґрунтям дослідження даної проблеми стали психолого-педагогічні праці з формування самоконтролю особистості (Л. Божович, О. Киричук, З. Курлянд), доробок знаних педагогів-музикантів (І. Гофман, В. Муцмахер), концептуальні дослідження музичної педагогіки щодо здійснення музично-виконавської діяльності (Л. Гусейнова, Л. Котова, Г. Падалка, О. Щолокова, Д. Юник).

Педагогічної значимості у формуванні мотиваційно-вольового компоненту набувають методи мотиваційної стимуляції виконавської діяльності, залучення студентів до відвідування тематичних концертів учнів закладів загальної середньої та позашкільної освіти. Важливим методом у даному контексті є метод активного спостереження.

Після зустрічі з учнями викладачеві варто обговорювати зі студентами особливості виконавської діяльності перед шкільною аудиторією. На даному етапі доречними будуть конкретні питання: «які види музично-інструментальної виконавської діяльності використовує вчитель музичного мистецтва»; «до чого повинен бути готовий вчитель виконуючи музичні твори перед учнівською аудиторією», «на які об'єкти повинен звертати увагу під час гри», тощо.

Після спостережень уроків музичного мистецтва важливого значення набувають педагогічні бесіди і диспути. Обговорення різних питань здійснюється з групою студентів. Вони мають можливість вільно ділитись своїми враженнями і думками. У даному контексті майбутні учителі музичного мистецтва повинні усвідомити які види музично-інструментальної виконавської діяльності потребують максимального вдосконалення і уваги. Серед таких: читка нот з аркуша, сольне виконання, ансамблеве музикування, володіння додатковим музичним інструментом. Важливого значення набуває вміння гри на сольному інструменті – скрипці, гобої, флейті, фаготі. Здатність гри на даних інструментах розширює виконавські можливості вчителя музичного мистецтва, дає можливість в оригіналі виконати твори для слухання, передбачені шкільною програмою.

Формування інтересу до здійснення інструментально-виконавської діяльності можливе також під час проходження студентами пропедевтичної педагогічної практики на 1 курсі. Студентів долучають до надання допомоги вчителю музичного мистецтва у проведенні святкового концерту, позаурочного заходу. Актуальними на даному етапі є методи: створення ситуації успіху, вільний вибір завдання. Студенти можуть проявити себе як сольні виконавці, концертмейстери, учасники інструментального ансамблю/ оркестру, тощо. Дана діяльність сприяє також формуванню особистісної готовності до виконання творів перед дитячою аудиторією.

Формування потреби удосконалення музично-інструментальної виконавської діяльності доцільно здійснювати залучаючи студентів до перегляду концертних виступів успішних музикантів, участі у майстер-класах знаних виконавців та педагогів-професіоналів.

Формування критично-ціннісного ставлення до музично-інструментальної виконавської діяльності передбачає введення у процес підготовки студентів цілої низки методів і прийомів. У процесі інструментальної підготовки майбутні учителі музичного мистецтва повинні оволодіти поетапною методикою вивчення музичних творів.

Метод самоаналізу власної виконавської діяльності передбачає надання словесної критичної оцінки після виступу, усвідомлення якості відтворення виконавського задуму. Студент повинен мати чітку програму аналізу, звертати увагу на якість виконання (відповідність нотного тексту, технічна досконалість, реалізація виконавської інтерпретації, власні відчуття, тощо).

Метод відео-фіксації виконавської діяльності сприяє формуванню адекватної самооцінки. Доцільним є перегляд власного виступу у присутності викладача. Тільки слухаючи своє виконання у запису студент може реально оцінити усі недоліки і переваги своєї гри й наділі враховувати їх у своїй самостійній роботі над твором.

Важливим у структурі формування готовності до виконавської діяльності є здатність до аналізу та інтерпретації музичних творів. З метою розвитку даної якості зі студентами молодших курсів на заняттях з музично-інструментальної підготовки доцільно здійснювати усний аналіз різних музичних творів. Спочатку за допомогою викладача, далі самостійно визначати жанр, форму, робити музично-теоретичний аналіз (визначати лад, тональність, відхилення, модуляції; метр, розмір, штрихи, темп; динаміка, агогіка), виконавський аналіз (фразування, виконавські труднощі, особливості виконання штрихів, мелізмів, кульмінацій (часткових і загальних) тощо).

Дієвими методами аналізу музичного твору на даному етапі є метод побіжного ознайомлення з музичними творами. Надалі, у процесі ґрунтовного вивчення творів з програми доцільно впроваджувати метод детального аналізу твору. Студенти повинні проводити аналіз з нотами та музичним інструментом, програвати музичні уривки, перевіряти власні «виконавські гіпотези» стосовно обраних варіантів інтерпретації. Студенти мають усвідомити, що лише уважне ставлення до нотного тексту сприяє правдивому виконанню авторського тексту й задуму композитора.

Надзвичайно актуальною у розвитку здатності до аналізу й інтерпретації музичних творів залишається такий вид роботи як читка з листа. Чим більше студент ознайомлюється з різними творами, тим багатшим стає його виконавський досвід. Паралельно розвиваються такі якості особистості як музична увага, мислення, сприйняття, музичний слух, тощо.

Інтенсивний розвиток навичок інтерпретації можливий за умови прослуховування значної кількості музичних творів у виконанні різних музикантів-інструменталістів. Важливо також слухати музику різних жанрів і стилів. Новітні засоби інформаційних технологій дозволяють переглядати в YouTube виконання музичних творів у виконанні різних виконавців, у різних інтерпретаціях. Порівняння і зіставлення різних трактовок дозволяє сформувати у майбутніх учителів музичного мистецтва критично-оцінне ставлення до виконання музичних творів.

Новітні програми дозволяють прослуховувати твори одночасно слідкуючи за нотним текстом. Таку форму ознайомлення із новими творами доцільно запроваджувати на початкових курсах, коли у студентів мало розвинений внутрішній слух, недостатньо сформоване музична увага та увага. Такий метод є надзвичайно дієвим і дозволяє майбутнім фахівцям ознайомитись із значною кількістю музичних творів. Це сприяє розширенню репертуарного тезаурусу студентів.

Цінним педагогічним засобом є метод накопичення музичного репертуару. Систематична робота з долучення студентів до прослуховування музичних творів, відвідування концертів інструментальної музики, дозволить володіти студентам значною кількістю музичної літератури. З метою упорядкування даної діяльності ефективним є ведення власної фонотеки. Студенти здійснюють записи музичних творів за жанрами, композиторами, стилями, епохами. Ведуть «Репертуарний щоденник», в якому фіксують стиски прослуханих творів, збирають власний нотний архів. Такий вид роботи значно полегшує здійснення майбутньої професійної діяльності, розширює виконавські можливості, збагачує програмний шкільний репертуар фахівця.

Протягом років навчання необхідно сформували у здобувачів виконавський репертуар. До індивідуальних робочих планів долучати як твори великої форми, музично-педагогічні добірки, так і твори самостійного вивчення.

Таким чином, майбутні вчителі набувають досвіду самостійного вибору, розучування та виконання інструментальних творів. В них формується індивідуальне бачення, позиція й мотивація щодо постійного збагачення свого виконавського тезаурусу. Важливо також орієнтуватися на шкільні програми з музичного мистецтва та інтегрованого курсу мистецтва в школі. Спільно із викладачами з індивідуальних дисциплін ознайомлюватися із репертуаром, який вивчають учнів у закладах загальної середньої освіти.

Особливого значення у формуванні готовності здобувачів до виконавської діяльності набуває педагогічна установка на особливостях виконання перед дитячою аудиторією. Цікавою формою є проведення відкритих академічних концертів і конкурсів творів зі шкільного репертуару.

Формування діяльнісно-операційного компоненту має концептуальне значення, оскільки сприяє володінню саморегуляції музично-інструментальної виконавської діяльності. Одним із шляхів формування даної здібності є метод мисленнєвого відтворення виконавського процесу. Студент

повинен в усіх деталях уявити кожен етап виконання музичного твору. Даний метод дієвий за умови добре вивченого тексту, відпрацьованої добре розвиненої техніки, створеної інтерпретації. Взагалі успішність виконавського процесу в повній мірі залежить від знання тексту і добре організованої підготовчої репетиційної роботи.

Як зазначає А. Щапов, «управління грою по-справжньому тренується лише під час активного і відповідального виконання цілої п'єси або цілої концертної програми» [79, с.40]. У даному контексті дієвим є метод оперативного самоконтролю, коли під час цілісного виконання увага здобувачів спрямовується на певні опорні пункти і виконавські завдання.

Після виконання студент повинен відповісти на питання: в яких місцях відчувалися технічні незручності, неточності; коли були відчуття фізичної втоми, затиску, психологічної невпевненості; чи спостерігалися неочікувані недоречності, провали в тексті, нелогічне форте, піано, сповільнення чи прискорення, тощо. Так, майбутній фахівець повинен визначитись, які фрагменти твору потребують виконавського переосмислення, цілісності виконання, а над якими частинами потрібно попрацювати більш детально.

Перешкодами регуляції виконавського процесу слугують негативні емоції. Але регуляція процесу сценічного виконання твору повинна здійснюватися ще під час навчання у класі музично-інструментальної підготовки. На даному етапі важливо застосовувати мотиваційні тренінги і методи самомотивації.

Особливо дієвим методом регуляції виконавської діяльності є метод гри перед уявною дитячою аудиторією. Під час самостійних репетицій цілісне виконання твору необхідно грати із максимальною відповідальністю і концентрацією виконавської уваги. Для більшої сценічної надійності варто більше виступати перед різною слухацькою аудиторією.

За А. Щаповим, стан готовності до сценічного виступу характеризується такими критеріями, як:

- здатністю відтворити в уяві будь-який фрагмент твору;
- вміти будь-який фрагмент твору зіграти як у звичному, так і повільному темпі;
- наявності технічної вправності, певного запасу технічної моторики, яка є резервом невимушеної гри;
- відсутність фізичної втомлюваності і психологічної напруги від виконавського процесу;
- наявність відчуття артистичного підйому [79, с.112].

Уміння долати виконавські труднощі потребує системного і систематичного формування. Дієвим фактором забезпечення успішності даного процесу є метод моделювання домашніх завдань. У класі індивідуальних занять музично-інструментальної підготовки важливо конструювати модель домашніх занять здобувачів. Репетиційну модель аудиторних занять здобувачі повинні перенести у свою самостійну домашню роботу. Окрім того студенти повинні бути ознайомлені з правилами організації самостійної роботи (планування занять у ранкові і денні години; нормування і систематичність занять), вміння досягати поставлених цілей (уміння ставити і вирішувати завдання, першочергово займатись над вивченням важких фрагментів, позбавляти механічних повторень, володіння ефективними прийомами і методами вивчення творів).

Оволодіння методом моделювання домашніх завдань передбачає демонстрацію самостійного розучування творів перед викладачем. У ході спостереження викладач може коригувати самостійну роботу студента, що в результаті оптимізує даний процес, робить його успішним й ефективним. Такий спосіб спільної роботи вчить здобувачів не лише тому як виконувати твір, але й зосереджує їх увагу на тому, якими методами і прийомами розучувати складні фрагменти, як долати виконавські труднощі й добиватися успіху.

Надзвичайно ефективною формою формування виконавської надійності й готовності є концертмейстерський клас. Виконуючи функцію концертмейстера здобувач набуває внутрішньої впевненості, оскільки він виконує музичний твір в ансамблі, підтримує соліста.

Цікавою формою формування готовності до виконавської діяльності є опрацювання музичної літератури: оперних клавірів, фортепіанних аранжувань камерно-інструментальних, симфонічних і вокальних творів. Виконання таких форм потребує умінь спрощувати фактуру, адаптувати нотний матеріал вилучаючи окремі голоси, дублюючи звуки, підголоски, спрощення ритмічно складних послідовностей, тощо. Особливо мотивуючою є ансамблеве виконання таких творів з аркуша – студент і викладач, студент і студент. Таке виконання розвиває підвищену відповідальність, особливу зібраність, що забезпечує цілісність виконання музичного твору.

Формування готовності до музично-інструментальної виконавської діяльності забезпечує метод повторного вивчення музичних творів. Сутність даного педагогічного методу полягає в тому, що студенти протягом усього періоду навчання виконують твори з свого репертуару через певний період часу на концертах, тематичних вечорах, лекціях-концертах. Такий підхід сприяв формуванню концертної форми, виконавської культури й сценічної надійності. Особливу цінність повторне виконання творів відіграє у набутті виконавського досвіду й репертуару.

Ефективною формою формування регуляції виконавської діяльності є гра в ансамблі. Ансамблеве музикування значно мотивує студентів до вивчення творів й виконання їх на публіці. Така форма виконання сприяє розвитку мобільності, уважності, виконавської стабільності. Введення до індивідуального плану здобувачів творів для ансамблевого виконання формує виконавську культуру майбутніх учителів музичного мистецтва.

Регуляції виконавської діяльності сприяє створення й моделювання реальних практичних ситуацій. У процесі музично-інструментальної

підготовки здобувачів, а також під час проходження педагогічної практики доцільно моделювати такі ситуації, коли програмні твори шкільної програми (музично-тематичні добірки) вивчаються в максимально короткі терміни.

Оптимізацію цього процесу забезпечує метод спонтанного виступу. Його сутність полягає в тому, що здобувачам ставиться завдання взяти участь у концерті – виступити перед учнями, за день до проведення заходу.

Так, майбутній фахівець максимально наближений до реалій професійної діяльності. Здобувач акумулює всі свої сили, пригадує твори з свого репертуарного тезаурусу, повторює і готує концертний номер у максимально короткі строки. Застосування даного методу сприяє активізації здобувачів, їх творчому розвитку, виконавській мобільності, саморегуляції власної виконавської діяльності. Такі методи також формують здатність майбутніх учителів музичного мистецтва до практичного застосування набутих знань і умінь у роботі зі школярами.

З метою формування позитивної самооцінки, здобувачів варто долучати до розробки виконавської самопрезентації, до якої входять усі досягнення майбутнього фахівця у сфері музично-інструментального музикування. Самопрезентація повинна містити відео виконання інструментальних творів з основного, додаткового інструменту, музичних композицій у виконанні інструментального ансамблю, оркестру, тощо.

Постійне оновлення виконавської самопрезентації дає можливість оцінювати здобувачеві свій розвиток як музиканта-інструменталіста. Це дієвий спосіб самоорганізації музично-інструментальної підготовки.

Особливим методом визначення якості виконавської діяльності є портфоліо досягнень студентів. Саме портфоліо складається з педагогічного щоденника (в ньому записують власні спостереження, досягнення, програми виступів, тощо) та відеозаписів кращих виступів здобувача у процесі навчання. Запровадження методів портфоліо дає змогу мати реальні уявлення

про музично-інструментальний виконавський розвиток студентів, їх досягнення й перспективи.

Формування здатності до регулювання емоційного стану у процесі виконання творів перед дитячою аудиторією забезпечує цілеспрямована психолого-педагогічна підтримка з боку як педагога, так і самого виконавця. Важливо навчити майбутнього вчителя музичного мистецтва тренінгів емоційної стабілізації та самомотивації.

Дієвою є методика «Мотиваційна підзарядка», розроблена Гао Жоцзюнь [15]. Її змісту полягає в тому, що в кожній людині є відповідні рухи, жести, висловлювання, що виражають емоційне задоволення собою. Завдання тренінгу – віднайти у власній невербальній лексиці жести умовно відображають позитивний емоційний заряд. Постійне виконання цього жесту із підсилює впевненість у собі, надає віри у власні сили, підіймає настрій, підсилює бажання займатись виконавською діяльністю перед дитячою аудиторією. Важливим етапом даного тренінгу є використання даних жестів після успішного сценічного виступу, що підкріплює позитивні емоції.

Даний тренінг має психолого-педагогічне підґрунтя. За висновками психологів, будь-яка емоція переживання проявляється напруженістю певних груп м'язів. Як зазначає В. Петрушин, розширення палітри емоцій завжди пов'язане із «розширенням спектру фізичних жестів... Розуміння свого тіла, жестів, поз, рухів свідчить про усвідомлення своїх почуттів. Це сприяє особистісному розвитку, що завжди на суб'єктивному рівні переживається позитивно» [49, с.40].

Введення до змісту музично-інструментальної підготовки тренінгів на розвиток пантоміміки і міміки значно підсилює формування позитивних емоцій, пов'язаних із сценічною виконавською діяльністю.

Важливим методом розвитку сценічної майстерності, пов'язані із вільним фізичним самовираженням є танцювально-імітаційні етюди. Такі етюди доцільно впроваджувати із здобувачами у класі одного викладача.

Танцювально-імітаційні етюди за певну тематику позбавляє скутості у рухах, жестах і поставі. Танцювальні тренінги виконуються під музичний супровід і мають пелі назви: «Кішка», «Метелик», «Розквіт квітки», «Танець стихій (земля, повітря, вода, вогонь)» тощо. Вправи спрямовані на відтворення певних образів мімікою, пантомімікою і танцювальними рухами. Прийнятними є твори М. Равеля, К. Дебюсі, Ф. Шопена, Ф. Ліста, М. Лисенка, К. Стценка, В. Косенка. Студенти повинні усвідомити, що правдивість художнього образу залежить від самого першого руху, погляду, міміки персонажу. Виконання тренінгів забезпечує фізіологічне розкріпачення здобувачів, зняття психологічної напруги під час музично-інструментальної виконавської діяльності.

Тренінги для розвитку міміки виконуються перед дзеркалом. На початкових етапах оволодіння тренінгом здобувачі мають навчитися зображати різні емоційні стани (хвилювання, гнів., сміх, радість, сарказм, здивування), Наступний етап передбачає сформувати уміння відтворювати емоції, які студент не відчуває у даний момент. Заключний етап виконання тренінгу передбачає віднаходження пантомімічних і мімічних засобів для вираження музичного сценічного образу перед учнями.

Оволодіння спектром різних емоційних станів сприяє швидкому входженню в сценічний образ, умінню налаштовуватися на виконання концертної музично-виконавської діяльності, збагаченню духовного змісту, розвитку уміння регулювати як власний емоційний стан, так і впливати на емоції слухачів.

Дієвими методами регулювання емоційного стану у процесі виконання творів перед дитячою аудиторією є метод пластичного інтонування та самовипробування. Формування пластичної культури впливає на гармонічне відображення художнього образу організованими рухами, жестами, поставою.

Метод пластичного інтонування передбачає створення візуального образу інструментального твору з власного репертуару. Здобувачі під власний

аудіо-запис створюють невербальний візуально-пластичний образ. У виборі пластичних рухів майбутні вчителі музичного мистецтва повинні керуватися і володіти певними технічними прийомами. Розвиток у студентів умінь пластичної імпровізації доцільно розпочинати із невеликих інструментальних п'єс у групах, парах, разом з педагогом. Пізніше, на 2-3 курсах студенти самостійно здійснюють пластичне інтонування музичних образів інструментальних творів.

У виконанні творів перед дитячою аудиторією важливим є візуальний контакт виконавця із слухачами. Саме погляд і зоровий контакт є тим фактором, який свідчить про наявність комунікації між вчителем музичного мистецтва і дитячою аудиторією. Уміння скеровувати погляд під час виконання інструментальних творів є надзвичайно важливою якістю.

У процесі музично-інструментальної підготовки здобувачів у закладі вищої освіти методичної вартості набуває прийом групової візуально-пластичної імпровізації. Студенти класу певного викладача розподіляються на парти, пізніше – невеличкі групи. Прослуховують незнайомі інструментальні композиції й намагаються встановити візуальний контакт з іншими студентами.

Дієвим методичним засобом формування готовності до музично-інструментальної виконавської діяльності є метод самовипробування. Його сутність полягає в тому, що здобувачі самостійно планують свою концертну діяльність перед учнями. Самостійно планують дату концерту, його тему, програму, учасників, афішу, запрошення слухачів і рекламу заходу.

Методичні рекомендації розроблені і обґрунтовані у даному розділі містять дієві форми, методи і прийоми формування готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до музично-інструментальної виконавської діяльності. Усі вони підпорядковані педагогічним принципам, підходам і умовам обумовлених у ході теоретичного дослідження даного феномену.

Висновки до другого розділу

У другому розділі обґрунтовані методичні засади формування готовності майбутнього вчителя музичного мистецтва до музично-інструментальної виконавської діяльності у школі.

У контексті даного дослідження розроблена компонентна структура готовності майбутнього вчителя музичного мистецтва до музично-інструментальної виконавської діяльності. Визначені основні компоненти, критерії та показники досліджуваного феномену. Зокрема, обґрунтований зміст мотиваційно-вольового, когнітивно-оцінного, діяльнісно-операційного компонентів готовності здобувача до музично-інструментальної виконавської діяльності у процесі фахового навчання. Серед критеріїв визначено:

- міру особистісної спрямованості на самовдосконалення музично-інструментальної діяльності (мотиваційно-вольовий). Показники критерію: інтерес до здійснення музично-інструментальної виконавської діяльності; наявність особистісної готовності до виконання творів перед дитячою аудиторією; потреба удосконалення музично-інструментальної виконавської діяльності;

- ступінь критично-ціннісного ставлення до музично-інструментальної виконавської діяльності (когнітивно-оцінний). Показниками виступають: ґрунтовність знань щодо методики вивчення музичних творів; здатність до аналізу й інтерпретації музичних творів; наявність репертуарного тезаурусу;

- міра саморегуляції музично-інструментальної виконавської діяльності (діяльнісно-операційний). Зазначений критерій обумовлений показниками: здатність регуляції музично-інструментальної виконавської діяльності; стійкість подолання виконавських труднощів; здатність до регулювання емоційного стану у процесі виконання творів перед дитячою аудиторією.

На основі розробки критеріїв і показників здійснена діагностика стану сформованості готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до музично-інструментальної виконавської діяльності. Здійснено аналіз

навчально-методичного забезпечення спеціальності 014. Середня освіта «Музичне мистецтво», проведено індивідуальні, групові бесіди, опитування, анкетування, тестування, аналіз концертних виступів здобувачів першого (бакалаврського) вищої освіти у кількості 25 осіб. У результаті проведеного дослідження визначено рівні готовності здобувачів до музично-інструментальної виконавської діяльності (високий – 14,6%, середній – 47,3%, низький – 38,1%), обґрунтовані їх змістові характеристики:

- *низький рівень* характерний недостатнім інтересом до виконавської діяльності, відсутністю потреби удосконалювати власну виконавську діяльність й готовності виконувати музичні твори перед дитячою аудиторією. Сформованість низького рівня свідчить про нездатність якісно і швидко аналізувати незнайомі твори, орієнтуватися у виконавських труднощах, самостійно здійснювати інтерпретацію творів. Ознакою низького рівня є пасивність у плануванні виконавської діяльності, відсутність репертуарного тезаурусу, самостійних рішень у вирішенні виконавських завдань, відсутності саморегуляції власного емоційного стану під час виконання інструментальних творів перед дитячою аудиторією.

- *середній рівень* характеризується стійким інтересом до музично-інструментальної виконавської діяльності, усвідомленні необхідності удосконалювати власну виконавську діяльність. Середній рівень свідчить про здатність якісного аналізу незнайомих творів, орієнтуватися у виконавських труднощах, самостійно здійснювати інтерпретацію творів. Характерною ознакою середнього рівня є здатність до планування виконавської діяльності, знання необхідного для майбутньої фахової діяльності репертуарного тезаурусу, уміння самостійно долати технічні труднощі, наявності поняття про можливість регуляції емоційного стану під час виконання інструментальних творів перед дитячою аудиторією.

- *високий рівень* готовності ґрунтується на підвищеному пізнавальному інтересі до виконання інструментальних творів, усвідомленні необхідності

постійного самовдосконалення виконавської діяльності. Даному рівню властиве швидке проведення якісного аналізу незнайомого інструментального твору, знання значної кількості творів, які можна продемонструвати учням різного шкільного віку, здатність самостійно обирати методику засвоєння творів. Високому рівневі властива свідома регуляція, коригування й контроль музично-інструментальної виконавської діяльності, наполегливість у подоланні виконавських труднощів, уміння регулювати емоційний стан у процесі виконання творів перед дитячою аудиторією.

Визначення реального стану готовності здобувачів до музично-інструментальної виконавської діяльності дозволило розробити педагогічні умови забезпечення ефективності даного процесу, серед яких визначено:

- стимулювання емоційно-мотиваційної сфери майбутніх учителів музичного мистецтва;
- створення позитивної атмосфери навчання студентів й надання психолого-педагогічної підтримки;
- застосування сучасних мультимедійних технологій навчання у процесі музично-інструментальної підготовки;
- усвідомлення змісту власної виконавської діяльності;
- взаємозв'язок теорії і практики музично-інструментальної виконавської діяльності у процесі навчання.

Теоретико-методологічні засади нашого дослідження дозволили розробити методичні рекомендації формування готовності майбутнього вчителя музичного мистецтва до музично-інструментальної виконавської діяльності у школі.

Методичним підґрунтям запропонованих рекомендацій є методи формування мотиваційно-вольового, когнітивно-оцінного, діяльнісно-операційного компонентів готовності здобувачів до музично-інструментальної виконавської діяльності, серед яких: методи мотиваційної стимуляції виконавської діяльності (залучення студентів до відвідування

тематичних концертів), створення ситуації успіху, вільний вибір завдання, метод активного спостереження. педагогічна бесіда, диспут, метод самоаналізу власної виконавської діяльності, метод відео-фіксації виконавської діяльності, метод побіжного ознайомлення з музичним твором, метод детального аналізу твору, метод накопичення музичного репертуару, метод миленнєвого відтворення виконавського процесу, метод оперативного самоконтролю.

Дієвими у регуляції виконавського процесу є мотиваційні тренінги, метод самомотивації, гри перед уявною дитячою аудиторією, метод моделювання домашніх завдань, метод повторного вивчення музичних творів, моделювання реальних педагогічних ситуацій, метод спонтанного концертного виступу, самопрезентації. Методично обґрунтованими є методи регулювання емоцій у процесі інструментального виконання, серед яких тренінги на розвиток пантоміміки і міміки – танцювально-імітаційні етюди, метод пластичного інтонування та самовипробування.

Ефективними формами формування готовності здобувачів до музично-інструментальної виконавської діяльності визначено читку з листа, ансамблеве музикування (гра в ансамблі), відкриті заліки, іспити, участь у тематичних концертах, мистецьких заходах, конкурсах і фестивалях, підготовка портфоліо досягнень.

Отже, розробка методичних засад дає можливість поетапного формування готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до музично-інструментальної виконавської діяльності у закладах загальної середньої та позашкільної освіти.

ВИСНОВКИ

В дослідженні «Формування готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до музично-інструментальної виконавської діяльності», відповідно до раніше поставлених завдань, проаналізовано наукову та методичну літературу з питань сутності та змісту досліджуваного питання.

Розкрито сутність та особливості формування готовності до виконавської діяльності майбутнього вчителя музичного мистецтва.

Визначено, що участь у виконавській музичній діяльності сприяє формуванню професійної майстерності студентів, адаптації до майбутньої концертної діяльності, артистизму, формує творчу активність і самостійність у навчанні, зацікавленість щодо музично-професійної діяльності, підвищує мотивацію до занять, забезпечує формування практичних умінь та навичок і закріплення теоретичних знань.

Доведено, що музична інструментально-виконавська діяльність активізує у студентів творчий потенціал, що сприяє зростанню творчої індивідуальності, підвищенню якості виконавської музичної підготовки, викликає почуття радості від процесу навчання та розвиває і збагачує емоційно-вольову й інтелектуальну сфери особистості, добре сприяє саморозвитку та самореалізації, виховує артистичність та музичний смак.

У другому розділі обґрунтовано методичні засади формування готовності майбутнього вчителя музичного мистецтва до музично-інструментальної виконавської діяльності.

Визначені основні компоненти, критерії та показники досліджуваного феномену. Зокрема, обґрунтований зміст мотиваційно-вольового, когнітивно-оцінного, діяльнісно-операційного компонентів готовності здобувача до музично-інструментальної виконавської діяльності у процесі фахового навчання.

На основі розробки критеріїв і показників здійснена діагностика стану сформованості готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до

музично-інструментальної виконавської діяльності. У результаті проведеного дослідження визначено рівні готовності здобувачів до музично-інструментальної виконавської діяльності (високий – 14,6%, середній – 47,3%, низький – 38,1%), обґрунтовані їх змістові характеристики

Визначення реального стану готовності здобувачів до музично-інструментальної виконавської діяльності дозволило розробити педагогічні умови забезпечення ефективності даного процесу

Теоретико-методологічні засади нашого дослідження дозволили розробити методичні рекомендації формування готовності майбутнього вчителя музичного мистецтва до музично-інструментальної виконавської діяльності, що дає можливість поетапного цілісного формування готовності майбутніх вчителів музичного мистецтва до музично-інструментальної виконавської діяльності у закладах загальної середньої та позашкільної освіти.

Проведене дослідження не вичерпує усі аспекти вирішення зазначеної проблеми. Тому вважаємо, що до подальших напрямів наукових пошуків за доцільне віднести: дослідження особливостей концертної діяльності майбутнього вчителя музичного мистецтва; вивчення зарубіжного досвіду формування готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до музично-інструментальної виконавської діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

3. Апатський В.Н. *Основи теорії і методики духового музично-виконавського мистецтва: навч. посібник*. Київ : ТОВ «Задруга», 2006, 432 с.
4. Балл Г.О. Гуманізація загальної та професійної освіти: суспільна актуальність і психолого-педагогічні орієнтири // *Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи*. Київ : Віпол, 2000. С. 134 - 157.
5. Барсукова Н. Засоби діагностування виконавської майстерності майбутнього вчителя музики. Харків : ХНПУ імені Г. Сковороди, 2013. 76 с.
6. Береза А. В. Педагогічно-виконавська практика майбутнього вчителя музики: навч.-метод. посіб.. 2-ге вид., допов. Вінниця : Нова книга, 2010. 184 с.
7. Білецька М.В., Підварко Т.О. Формування готовності майбутнього вчителя музичного мистецтва до концертно-виконавської діяльності. *Молодь і ринок*. 2020. №1(180). С. 46-50.
8. Бондаревська О. В. Педагогічна культура як суспільна і особиста цінність. *Педагогіка*.1990. № 3. С. 37-43.
9. Бондаренко А. В. Формування пізнавальної самостійності майбутніх учителів музики з використанням мультимедійних технологій: автореф. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Київ, 2013. 20 с.
10. Бойчук І.І. Психологічні передумови концертного виступу музиканта-інструменталіста // *Актуальні питання психотерапії та психології* : Збірник матеріалів XXIV науково-практичної конференції з міжнародною участю (Чернівці, 29 червня – 1 липня 2018). Чернівці, 2018. С. 30-33.
11. Бойчук І.І. Психологія музичного мистецтва: від ідеалу до ідентичності (професійний та особистісний аспекти) : Вид. 2-ге [навч. посібник для здобувачів другого (магістерського) рівня освіти] . Чернівці : Чернівець. нац. ун-т, 2021. 216 с.

12. Бойчук І.І. Розвиток творчого потенціалу студентів у процесі музично-виконавської діяльності. Програма XX Міжнародних педагогічно-мистецькі читань пам'яті професора О.П. Рудницької «Неперервна педагогічна освіта XXI століття: досвід, інновації, тенденції» (1 грудня 2022 року) м. Київ.
13. Бриліна В. Л. Вокальна професійна підготовка вчителя музики : метод. посіб. для викл. і студентів. Вінниця : Нова книга, 2013. 170 с.
14. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ : Ірпінь ВТФ «Перун», 2002. С. 31-36.
15. Виготський Л. С. До питання про психологію і педагогіку. *Культурно-історична психологія*. 2007. № 4. С. 101–112.
16. Гаркуша Л.І. Самостійна робота майбутнього учителя музичного мистецтва у процесі концертно-виконавської та педагогічної практики. *Музичне мистецтво в освітньому дискурсі*. 2016. №1. С. 89–93.
17. Гао Жоцзюнь. Методи формування у майбутніх учителів музики здатності до самоконтролю фортепіанної навчально-виконавської діяльності. *Сучасна мистецька освіта: матеріали II Міжнародних науково-практичних читань пам'яті академіка Анатолія Авдієвського* / Укл.: доктор пед. наук, проф. А.В. Козир. Київ : НПУ імені М.П. Драгоманова, 2018. С.191-194.
18. Глазунова І.К. Інструментально-виконавська підготовка майбутнього вчителя музики на основі модульно-рейтингової системи навчання: дис. ...канд. пед. наук: 13. 00. 02 Теорія та методика музичного навчання. Київ : 2014. 256 с.
19. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Гол. ред. С. Головка. Київ : Либідь. 1997. 376 с.
20. Гуральник Н.П. Комплект типових навчальних програм з дисципліни «Основний музичний інструмент» [для студ. вищих навч. закладів

музичної галузі в структурі педагогічної освіти] [2-ге вид., доп.]. Київ : НПУ, 2007. 86 с.

21. Гусейнова Л. В. Формування готовності майбутніх учителів музики до інструментально-виконавської діяльності: автореф. дис. ... канд. пед. наук. Київ, 2005. 20 с.
22. Гусейнова Л. В. Чинники формування виконавської культури майбутнього вчителя музичного мистецтва // *Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя*. Психолого-педагогічні науки. 2015. № 1. С. 126–129.
23. Данілішина М. Ф. Особливості музично-виконавської підготовки майбутніх вчителів музики в системі вищої музично-педагогічної освіти. Актуальні питання мистецької педагогіки. 2011. Вип. 1. С. 143-146.
24. Жигінас Т.В. Методика підготовки майбутніх учителів музики до концертно-освітньої діяльності : навч.-метод. посіб. Київ : НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2014. С.178.
25. Згурська Н. М. Формування музично-виконавської культури майбутнього вчителя : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.02 «Теорія та методика музичного навчання». Київ : 2001. 20 с.
26. Заїка О.Я. Формування потреби в концертно-виконавській діяльності як умова розвитку художньо-творчих здібностей майбутніх педагогів. Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Серія : Педагогічні науки, 2016. Вип. 32. С.128–134.
27. Зязюн І. А. Культуротворча функція виховання студентів педагогічного вузу. Вища педагогічна освіта : наук. метод. зб. Вип. 17. Полтава, 1994. С. 66-72.
28. Карафінка М. Н. Виконавська школа вищих учбових закладів України / М. Н. Карафінка, Н. В. Попова. Київ : Музична Україна, 1990. С. 22 -25
29. Касілов І. Специфіка професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до інструментально-виконавської діяльності.

- Педагогічний процес: теорія і практика (серія: педагогіка). Київ, 2017. No 2 (57). С. 70–76.
30. Кевішас І. Становлення музичної культури школяра. Кіровоград, 2008. 287 с.
31. Киричук О. Розвиток і самореалізація особистості в умовах освітнього закладу //Рідна школа. 2002. №5. С. 28-30
32. Ковальова А.В. Педагогічні умови самореалізації старшокласників у навчально-виховному процесі загальноосвітньої школи: Автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.07 “Теорія та методика виховання”. Луганськ, 2005. 200с.
33. Конєв О. Особливості викладацької діяльності майбутнього вчителя фаготиста. *Тези доповідей студентської наукової конференції Чернівецького національного університету (25–27 квітня 2023 року). Факультет педагогіки, психології та соціальної роботи. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2023. С. 109-110.*
34. Конєв О. Формування готовності майбутнього вчителя музичного мистецтва до музично-інструментальної виконавської діяльності. *Тези доповідей III Міжнародної науково-практичної конференції «Удосконалення професійної майстерності педагога-музиканта в умовах полікультурного освітнього простору», присвяченої 90-й річниці від дня народження засновника кафедри музики, народного артиста України, професора Андрія Кушніренка (22–23 листопада 2023 року). Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2023.*
35. Козир А.В. Професійна майстерність учителів музики: теорія і практика формування в системі багаторівневої освіти: [монографія]. К.: НПУ імені М. Драгоманова, 2008. 378 с.
36. Комісаренко Н. Самореалізація як прояв соціального становлення особистості //Рідна школа. 2003. №1. С.21-26.

37. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи : колективна монографія / під заг. ред. О.В. Овчарук. Київ : К.І.С., 2004. 112 с.
38. Косінська Н.Л. Сутнісна характеристика сценічно-образної культури майбутніх вчителів музичного мистецтва в процесі вокальної підготовки. *Science Rise : Pedagogical Education*, 2017. No 10. С. 4–8.
39. Костюк Г. С. Навчально-виховний процес і психологічний розвиток особистості. Київ : Радянська школа, 1989. 412 с.
40. Котова Л.М. Методика підготовки музикантів-інструменталістів до сценічної діяльності: навчально-методичний посібник. 2-ге видання, перероблене. Мелітополь, 2014. С.164–165
41. Кузьмін М. І. Українська школа музичної майстерності. Київ : Наукова думка, 1968. С. 15-18.
42. Курлянд З.Н. Педагогіка вищої школи: Навчальний посібник /З.Н.Курлянд, Р.І.Хмельюк, А.В.Семенова та ін.; За ред. З.Н.Курлянд. 3-є вид., перероб. і доп. Київ : Знання, 2007. 495 с.
43. Лабунець В. Концептуальний підхід до інструментально-виконавської підготовки майбутнього вчителя музики. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького. Серія: педагогіка*. 2015. Вип. 1 (15). С. 126-131.
44. Мозгальова Н. Г. Змістове наповнення поняття «інструментально-виконавська підготовка» вчителя музики. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти*.2010. Вип. 9(14). С. 39-43.
45. Моляко В. О. Психологічна готовність до творчої праці. Київ : Знання, 1989. 48 с.
46. Новий тлумачний словник української мови: у 4 т. Київ : Аконіт, 1999. Т. 2. 910 с.

47. Олексюк О.М. Методика викладання музичних дисциплін у вищій школі : навчальний посібник. Київ : Київський університет імені Бориса Грінченка, 2018. 112 с.
48. Олексюк О. М. Музична педагогіка : навч. посіб. для студентів ВНЗ культури і мистецтв. Київ : КНУКіМ, 2006. 187 с.
49. Ониськів Г. Методика формування виконавських навичок майбутніх учителів музики в процесі інструментальної підготовки: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Київ, 2012. 20 с.
50. Пелех Ю. В. Теоретико-методичні засади ціннісно-сислової готовності майбутнього педагога до професійної діяльності: автореф. дис. ... д-ра пед. наук. Київ : [б. в.], 2010. 36 с.
51. Петрушин В.І. Музична психотерапія: Теорія и практика : навч. посіб. для студ. вищих. навч. закл. : Гуманіт. вид. Центр ВЛАДОС, 2011. 176 с.
52. Пляченко Т. М. Формування інструментально-виконавської компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва у процесі фахової підготовки. Професійна мистецька освіта і художня культура : виклики ХХІ століття: збірник матеріалів міжнар. наук.-практ. конф., (м. Київ, 16–17 жовтня 2014 р.). Київ, 2014. С. 61-67.
53. Прангішвілі А. С. Проблема установки на сучасному рівні її розробки Грузинською психологічною школою Психологічні дослідження, присвячені 85-летию Д. Н. Узнадзе. Тбілісі : [б. и.], 1973. С. 34–106.
54. Психологічний словник / авт.-уклад. В.В. Синявський, О.П. Сергеєнкова, ред. Н. А. Побірченко. Київ : Науковий світ, 2007. 274 с.
55. Решетило А. В. Концертно-виконавська діяльність як компонент фахової підготовки вчителів музичного мистецтва. Час мистецької освіти. Проблема творчості у сучасній мистецькій освіті : зб. тез та матеріалів VI Міжнар. наук.-практ. конф., Харків, 28–30 берез. 2018 р. / Харк. нац. пед. ун-т імені Г. С. Сковороди; заг. ред. Т. А. Смирнової. Харків : ХНПУ, 2018. С. 176–178.

56. Рудницька О.П. Сприйняття музики і педагогічна культура вчителя. Київ : КДПШ, 1992. 96 с.
57. Рудницька І. Проблема самореалізації вчителя: утвердження через інновації //Вища освіта України. 2008. №2. С. 40-44.
58. Рудницька І. Інноваційна діяльність як основа творчої самореалізації вчителя //Вища освіта України. 2008. №4. С. 79-82.
59. Садова Т. А. Професійна компетентність та готовність до педагогічної діяльності: сутність і взаємозв'язок // Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету (Педагогічні науки). Бердянськ : БДПУ, 2010. № 1. С. 86–90
60. Саїк Г.Ф. Формування виконавської майстерності у студентів на основі активізації емоційно-естетичного переживання музики : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.02. Київ : 2000. 19 с.7.
61. Силабус дисципліни «Музично-інструментальна підготовка» http://www.music.chnu.edu.ua/res//music/40edumeth/25syllabus/141_muz_instrum_pidhotovka.pdf
62. Скуратовська, М. Концертно-виконавська діяльність у фаховій підготовці майбутнього вчителя музичного мистецтва. *Музичне мистецтво в освітологічному дискурсі* № 5 (2020) ISSN 2518-766X (Print) <https://doi.org/10.28925/2518-766X.2020.5.11> С. 60-65].
63. Софроній З.В. Формування виконавської волі майбутніх учителів музики як психолого-педагогічна проблема. *Науковий вісник Чернівецького університету*: зб. наук. праць. Педагогіка та психологія. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, Вип.764. С.174-179.
64. Софроній З. В. Формування виконавської уваги майбутніх учителів музики у мотиваційно-емоційному вимірі. Педагогічні науки: зб. наук. праць. Херсон: Вид-во ХДУ, 2009. Вип. LIV (54). С. 376-381.

65. Софроній З.В. Методика формування виконавської уваги майбутніх учителів музики у процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін: дис. на здобуття наукового ступеня канд. пед. наук. Київ : Видавництво НПУ ім. МП Драгоманова. 2010.
66. Соціально-професійне становлення особистості: [Монографія] /В.В.Радул, О.В.Михайлов, І.П.Краснощок, В.А. Кушнір /За ред. В.В.Радула. Кіровоград : Поліграфічно-видавничий центр ТОВ “Імекс ЛТД”, 2002. 263 с.
67. Смансер А. П. Педагогічні умови самореалізації майбутнього спеціаліста у процесі навчання. Педагогіка вищої і середньої школи : зб. наук.пр. Кривий Ріг, 2004. № 8. С. 53-59.
68. Сутність та зміст поняття – педагогічні умови // Н. Тверезовська, Л. Філіппова // Нова пед. думка. 2009. №3. С. 90 – 92.
69. Узнадзе Д.М. Експериментальні основи психології установки. Тбілісі : Видавництво АН Грузинської ССР. 1961. 351 с.
70. Франс А. Зарубіжні письменники. Енциклопедичний довідник. Тернопіль : Навчальна книга Богдан, 2006. 691 с.
71. Черкасов В. Ф. Теорія і методика музичної освіти: навч. посіб. Тернопіль : Навчальна книга. Богдан, 2014. 472 с.
72. Щербина В. И. Формування готовності педагога до творчої праці. Алма-Ата : Мектеп, 1983. 87 с.
73. Щолокова О.П. Проблема якості вищої музично-педагогічної освіти в контексті системного аналізу. Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Психолого-педагогічні науки. 2008. С. 16–19.
74. Юник Д.Г. Виконавська надійність музикантів: зміст, структура і методика формування: монографія. Київ, 2009. 340 с.
75. Яранцева Н.О. Творчий характер художнього сприйняття. Київ, 1979. 21 с.

76. Демиденко В. К. Самореалізація : сутність, становлення, розвиток / М. Ф. Головатий // Педагогіка і психологія. 2004. № 2 (43). С. 31-36
77. Коган Л.Б. Українська музична енциклопедія. Київ : Видавництво інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології НАН України, 2008. 458 с., с. 214
78. Новий тлумачний словник української мови [Текст] : у чотирьох томах : 42000 слів. Т. 2 : Ж-ОБД / Уклад.: В. Яременко, О. Сліпущко. Київ : Аконіт, 1999. 911 с.
79. Пехота О.М. Освітні технології: навч.-метод. посіб. / О.М. Пехота та ін. Київ : А.С.К., 2004. 256 с.
80. Тверезовська Н., Філіпова Л. Сутність та зміст поняття «педагогічні умови». Нова педагогічна думка. 2009. № 3. С. 90-92.
81. Щапов О. П. Фортепіанна педагогіка. Харків : 1960. 172 с.
82. Schafer D. The Age of Culture. 2014. 250 p. 14. Gibson R. The Education of Feeling. London : The Symbolic Order, 1988. P. 53–61.
83. Abbs P.A. Essays on Creative and Aesthetic Education. Abbs. London, 1989. 202 с.

ДОДАТКИ**Додаток А**

Анкета

Прізвище, ім'я _____

Структурний підрозділ _____

Назва основного музичного інструменту _____

Назва додаткового музичного інструменту _____

1. Яке місце посідає вивчення основного музичного інструменту у контексті музично-інструментальної підготовки? _____
2. Чи достатньо годин відведено на вивчення додаткового інструменту?
_____
3. Чи у достатній мірі ви володієте акомпануючим музичним інструментом?
_____
4. Що Ви вважаєте найцікавішим у процесі вивчення «Музично-інструментальної підготовки»? _____
5. Чи отримуєте Ви задоволення від виступів перед дитячою аудиторією?
_____
6. Чи займаєтесь Ви на заняттях читкою з листа? _____
7. Доводиться Вам на практиці застосовувати навички читання з листа?
_____
8. Чи виконували Ви функцію концертмейстера? _____
9. Вам подобається грати в інструментальному ансамблі?
_____
10. Чи є у вашій програмі з основного (додаткового) інструменту твори для ансамблю? _____

Додаток Б

Анкета

Прізвище, ім'я _____

Структурний підрозділ _____

Назва основного музичного інструменту _____

Назва додаткового музичного інструменту _____

1. У створенні інтерпретації твору Ви орієнтуєтесь на бачення педагога?
_____
2. При першому ознайомленні з нотним текстом інструментального твору Ви здійснюєте його аналіз, чи одразу програєте на інструменті?
_____
3. Ви здатні самостійно проаналізувати незнайомий твір? _____
4. Чи є у вас репертуарний список творів, які можна використовувати під час слухання музики з учнями різного віку? _____
5. Скільки творів для шкільної аудиторії у вашому виконавському репертуарі? _____
6. Чи вивчаєте ви твори поза навчальною програмою? _____
7. Чи відчуваєте ви потребу вивчати більше творів, які будуть цікавими для учнівської аудиторії? _____
8. Чи обговорюєте Ви з викладачем свої враження від концертів інструментальної музики? _____
9. Як часто Ви виступаєте перед учнями? _____
10. Чи відчуваєте Ви труднощі у розборі клавірних творів? _____

Додаток В

Тест на виявлення рівня сформованості вольових якостей

(модифікація тестів В. Петрушина, Б. Смирнова)

За відповіді на кожне питання виставляються наступні бали:

1 – такого не буває; 2 – напевне, вірно; 3 – може бути; 4 – скоріш за все, так; 5 – впевнений, що так.

1. Уміння ставити ясні цілі і завдання щодо виконавської музично-інструментальної виконавської діяльності:

- а) маю ясну перспективну мету професіонального удосконалення на 3-4 роки наперед;
- б) разом із педагогом планую рівень своїх досягнень на цілий рік;
- в) ставлю чергові завдання на найближчі заняття, заліки, екзамен.

2. Уміння планомірно здійснювати свою виконавську діяльність як учителя музичного мистецтва:

- а) виконую плани окремих домашніх завдань;
- б) виконую плани виступів на заліках і на екзаменах;
- в) оцінюю проведені заняття, пройдені заліки і екзамени; коректую намічені плани на майбутню виконавську діяльність.

3. Уміння тривалий час добиватись наміченої цілі:

- а) я регулярно займаюсь і дотримуюсь певної кількості часу, відведених на самостійні заняття інструментальною підготовкою;
- б) детально стараюсь відпрацювати виконавську техніку;
- в) намагаюсь долати недоліки своєї виконавської майстерності.

4. Уміння долати негативні настрої:

- а) не дивлячись на свій настрій, я швидко включаюсь у роботу над вивченням чи виконанням музичного твору;

- б) якщо я починаю втомлюватися під час домашніх занять, я можу примусити себе займатись стільки, скільки потрібно для досягнення позитивного результату;
- в) мені не набридають постійні повторення одних і тих самих уривків, оскільки я постійно ставлю собі нові завдання.

5. Уміння продовжувати виконавську діяльність, не дивлячись на невдачі:

- а) невдача під час виступу мобілізує мене на досягнення мети – виконати художній задум твору, я стаю більш уважним;
- б) у випадку невдачі під час виступу, я схильний до збільшення тривалості своїх самостійних занять;
- в) виконавши на заліку (іспиті) невдало один твір, я не впадаю у відчай і намагаюсь добре виконати інші твори.

6. Уміння своєчасно приймати відповідальні рішення:

- а) під час виступу я можу своєчасно прийняти рішення про виконання якогось наміру, коли не можна зволікати;
- б) я можу своєчасно прийняти рішення щодо виконавських дій, необхідних в умовах ризику для відтворення цілісності художнього задуму;
- в) можу своєчасно прийняти рішення в умовах сценічного виступу перед дитячою аудиторією.

7. Уміння володіти своїми емоціями і почуттями:

- а) я можу легко підняти свій емоційний тонус у стані апатії, розгубленості, тривоги і неспокою;
- б) я можу легко знизити рівень свого емоційного збудження (під час хвилювання, болі, невдоволенні, перебільшеного уявлення про відповідальність);
- в) у випадку вдалого виконання в класі чи на іспиті не виявляю надмірної самовпевненості, безпечності.

8. Уміння управляти своїми діями:

- а) я можу зберігати контроль на своїми виконавськими діями навіть за умови появи почуття втоми, роздратованості, невдоволення собою;
- б) не дивлячись на мої невдачі на заліках, я намагаюсь публічно виступати перед дітьми;
- в) у різних ситуаціях я можу легко утримати свою увагу.

9. Уміння проявляти незалежність у рішеннях і діях:

- а) я критично ставлюсь до порад з боку однокурсників; не схильний до наслідування більш успішних товаришів;
- б) мені подобається самостійно готуватись до занять;
- в) після моїх виступів на публіку я надаю переваги власному аналізу того, що у мене вдалося, а що – ні;

Оцінка результатів: по кожній вольовій якості:

36-45 балів – високий рівень; 26-36 – середній; 15-25 – низький.

Сертифікати участі у конференціях

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.О.СУХОМЛИНСЬКОГО
ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

СЕРТИФІКАТ № 37/23

**X Всеукраїнський науково-практичний семінар
«МИСТЕЦЬКА ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ: МЕТОДИКИ, ТЕХНОЛОГІЇ»**

КОНЄВ ОЛЕКСАНДР АДОЛЬФОВИЧ

Тема: «Особливості викладацької діяльності майбутнього вчителя духовика»

Основний напрям підвищення кваліфікації: розвиток професійних компетентностей

Термін проведення: **25-28 квітня 2023р.**
Кількість годин / кредитів ЄКТС – **15 год./ 0,5 кр.**

Ректор **В. Д. Будак**
м. Миколаїв

Ліцензія: наказ МОНмолодьспорту України від 12.10.2012 №2491-л

СЕРТИФІКАТ

№ 0020/2023

Олександр Конєв

учасник (ця) III-ї Міжнародної науково-практичної конференції «Удосконалення професійної майстерності педагога-музиканта в умовах полікультурного простору» (22-23 листопада 2023 року)

 Тамара Марусик
Проректорка ЧНУ імені Юрія Федьковича,
професорка, докторка історичних наук

0,33 кредити ECTS (10 годин)

 Кафедра музики

Додаток Д

Музично-виконавська гастрольна діяльність

Д.Верді."Набукко" 2012 р.

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів наукових досліджень інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

(підпис)